

A kövér nő élete kinlódás!

Kigunyolják, kikacagják, örökös tréfa tárgyát! Minden ember utánafordul, nem tud öltözködni, vendéglőben, kávéházban két székkel kint állnak neki. Egyszerű élet módját nem zavaró kúra segítségével igen rövid időn belül karcsúvá lesz a legkövérebb nő vagy férfi. Csak 1 doboz Maigrin használjon és megjelölje környezetét. — Egy kúrához való doboz **MAIGRIN** ára K 6.—. Készíti Palmer G. m. b. H. Berlin. Forrástár: Török József Gyógyszertára, Budapest, Király-utca 12.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet

Budapest, IV. ker., Sütő-utca 2. szám, télelelet. (Deák-tér mellett.)

Hangjegykölcsönzőnk feloleli a komoly és könnyebb zene-fajokat, melyek az ujdonságokkal folyton kiegészítettek.

Előfizetés: 3 óra 15' — K, 6 óra 28' — K, 12 óra 52' — K.

Az előfizetés beérkezével megküldjük kimerítő jegyzékünket. Biztosíték 10 K, mely az előfizetés megszűnéskor visszaadatik.

Folyton Ujdonságok.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet
Budapest, IV., Sütő-utca 2. télem. (Deák-tér mellett.)

Uj könyvek

A Franklin-Társulat kiadásai:

Kultura és Tudomány új kötete

Geréb József:

A római kultura legjelentősebb vonásai

Ára kötve 2 korona 80 fillér.

Olcso Könyvtár

Alapította Gyulai Pál, szerkeszti Heinrich Gustáv
1867—1869.

Tolsztoj Leó:

Szergij atya

Fordította Trócsányi Zoltán.

Ára 90 fillér.

A Magyar Jogászegylet Könyvkiadó Vállalata
VIII. évfolyam. (1917.) I. kötet

Almási Antal dr.:

A háború hatása a magánjogra

Ára 7 korona.

Polgári életpályák

Tanácsadó rokkant tisztek számára

Irták többen

Előszóval ellátta Jankovich Béla dr.

Ára 3 korona.

Kaphatók:

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapest, VI., Andrassy-út 21. sz. és minden könyvkereskedésben.

Pénzt vagy

a legújabb hanglemezeket kaphatja az Ön használt, lejátszott, ócska gramfon-lemezeiért, ha azokat beküldi vagy behozza a meddig az anyagihiány tart

WÄGNER

«HANGSZER-KIRÁLY»-hoz

a világhírű «Favorite» hangteler- és beszélőgépgyár főraktárába
Budapest, VIII., József-körút 15. sz.

Telefon.

Fiókház: IX., Ráday-utca 18. sz.

Hangszer- és lemezárjegyzék 30 filléres bélyeg ellenében. — Beszélőgépek 150 koronától 1000 koronáig. — Vigyázzon a «Wagner» névre és a 15-ös számra, hogy máshoz be ne tévedjen!

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten (IV., Egyetem-utca 4.)

MEGJELENT

A VILÁGHÁBORU

Vezérfonal iskolai tanításokhoz és
tájékoztató a nagyközönség számára.

A Magyar Paedagogiai Társaság megbízásából
szerkesztette

dr. IMRE SÁNDOR

az állami polgárisok tanítóképzőintézet tanára,
egyetemi magántanár.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter támogatásával.

Nagy 8-ad rétt, 248 lap.

Ára 8 korona.

E kötet Anyai Dávid egyetemi tanár, Balanyi György főgimn. tanár, Kemény Ferenc reálisk. igazgató, Littke Aurél pedag. tanár, Márki Sándor egyetemi tanár, Pflch Jenő honvédelezredes, Rácz Gyula a f. v. Statisztikai Hivatal titkára és a szerkesztő tollából a következő háborús kérdésekről nyújt összefoglalást: a háború világtörténelmi előzményei, a hadi események (számos ábrával), az ország belső története a háború alatt, a hadviselő államok földrajza, a háború és a gazdasági élet, a közművelődés, a társadalmi mozgalmak, a közegészségügy és a háború, a közérkölcösiség és a háború, elmélkedések a jövőről; befejezésül: szempontok a háborús kérdések iskolai feldolgozására.

Kapható:

Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapest, VI., Andrassy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

44. SZ. 1917. (64. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, NOVEMBER 4.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegy-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 60 fillér.

Előfizetési feltételek:

Egészévre — 30.— korona.
Félévre — 15.— korona.
Negyedévre — 7.50 korona.

A «Világháború»-val
negyedévenként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetéseket a postai meg-
határozott viteldij is esztolandó.

KÜLÜGYMINISZTERIUMUNK PALOTÁJA BÉCSBEN A BALLHAUSPLATZON.

Jelly Gyula felvétele.

MÓRICZ ZSIGMOND DOLGOZÓ-SZOBÁJÁBAN.

MAGYAR ÍRÓK OTTHONUKBAN.

MÓRICZ ZSIGMOND.

Önmagáról.

Tisztelt Szerkesztő Úr!
Itten élek én csendes és egyre izzóbb bánattal, hogy még mindig tart a háború. Az emberiség olyanforma lelki kór ütött ki, mint volt olykor efféle tömeges lelki járvány; a vitustáncz, a keresztsháború, stb. Az emberek józan pillanataikban látják, hogy nem helyes, nem emberi, a mit csinálnak, mégis sodorja magával a tömegörület, mind valamennyiüket.

Aztán elmúlik, a hogy kiég a rét s vége a tarlóútnak.

Leégett minden; új nő helyette.

De elesett az öcsém, a helyett már nem lesz nekem több testvérem, olyan kedves és szeretett öcsém. Kettő megrokkant. Egy életen át fog biczekelni az egyik s így is örül, hogy van s nem alólról szagolja az ibolyát. S a másik, a ki kint van a harczterén... Ah, mindenkinek ott van fia, öcsese, bátyja, hitvese, kedvese ő, maga...

Az ember itthon van, kinlódik, dolgozik; a mi vidámság most van az itthon maradt világnak az arculatán: a ferges gyümölcsön csillogó sugár...

Irtózatos tőkéket emészt fel ez a háború s nem hagyja abba, míg a fizikai készleteken kívül a lelki erőket is fel nem éli, mind a végletekig.

Maradok Szerkesztő Úr igaz tisztelő hive.
Leányfalu, 1917 október 12.

Mórícz Zsigmond.

A szép képek, melyeket Mórícz Zsigmondról közlünk, mind Leányfaluban készültek, a hol az írónak szép kis háza, nagy kertje van s a hol az évről nagyobb részét tölti, csak télire vonulva be a fővárosba, üllői-úti lakásába. Itt írta az utóbbi néhány évben munkáinak nagyobb részét s nem egy történetét, alakján megérzik a leányfalusi élmény. Innen kerültek novelláiba azok a félig paraszt alakok, a kiket a nagyváros melletti falu élete produkál: gyümölcsös kofák, zöldség-kertészek, munkások, a kik formára, munkára teljesen falusiak, de már benne van minden gondolatukban a nagyváros a maga mindenféle üzleti lehetőségeivel, idegenszerű szellemével, az élelmességet, a kapzsiságot felfokozó lehelletével.

Mert élmény a gyökere Mórícz írásművészetének. Csak azt tudja teljes erővel megírni, a mit valóban átélt, a fantázia szerepe aztán az, hogy az élményanyagot transzponálja más környezetbe, más élmények sorozatába kapcsolja bele. Innen van rendkívüli realitása: kevés írónál van az embernek akkora mértékben az az érzése, hogy valóságot kap, a maga teljes-

MÓRICZ ZSIGMOND KIS TANYÁJA LEÁNYFALUN.

göz, hatalmába kerít, elhallgattat minden ellentmondást s az olvasót is részesévé teszi az elmondott élménynek. S innen van legtöbb írásának szenvedélyessége is: minden nyomatékkal írt művében valami szenvedély vezet. Nem a pártatlan néző szerepében áll a történettel szemben, hanem mint annak részese. belevegyül maga is rokonszenvével és haragjával, ujjongásával, és felháborodásával, lázadásával és megnyugvásával. Ő nem tud közömbösen, higgadtan, józan objektivitással írni. Ezért legmagasabbra ott emelkedik, a hol a szenvedély extázisait kell ábrázolnia, akár a szerelem érzéki révületét, akár a gyűlölet hörgését, akár azt a már nem normális lelki állapotot, a mikor az ember elveszti tudatos ítélőképességét és öntudatlan, rejtelmes elemi belső erők vezéres hatalma alatt cselekszik. Néhány ilyen jelenete ennek a gyökerében realista írónak a fantasztikum félelmetes rejtelmeibe lendül föl s az emberi érzés és cselekvés rettentő titkait tárja ki.

A szenvedély pusztító erejét senki sem tudja úgy ábrázolni a mai magyar írók közt, mint ő s hamarjában mai külföldi írót sem találunk ebben hozzá mérhető. Sokszor szinte átlépi az irodalmi ábrázolás lehetőségének határait is s a mit ír, már-már nem irodalom, hanem véres, nyers valóság. Bizonyos azonban, hogy a nagy stílushoz, az alkotás monumentalitáshoz neki van legtöbb érzéke s talán külső körülmények is okai, hogy a monumentalitás magaslatára eddig még nem jutott fel teljesen. *Sárgany* regényében, a *Szegény emberek* novellájában már közel is érte. Komor, dacos erőben, belső hévben, az ábrázolás lendületében ezekhez nincs fogható modern irodalmunkban.

Könyveinek komor, szenvedélyes levegőjével szinte ellentétként áll szemben az az idillikus keret, a melyben külső élete lefolyik s a melyet az a képünk jellemel, a mely *ekis tanyáján* kertjében családi körben ábrázolja. Itt él ő igazán, beleolvadva a családi életbe, Budapestben is elvonulva a világtól, mintegy csak kirándulásokat tesz innen más helyekre, a hova munkája kívánalmi és az élet kényszerei szöktetik. A ki a családi életbe való ragaszkodását ismeri, az fogja csak igazán megérteni azt a nagy teret, a melyet a család motívuma munkáiban elfoglal s egyúttal megtudja azt is, honnan jut írásába, enyhébb órákban, a sok komorság és feszültség mellett az a kedvesen mosolygó derű, a humornak az a sugaras nyájassága, a melynek igaz magyar gyökere oly szeretetreméltóan egészíti ki írónak képét. S nyilván innen meríti az erőt is az alkotásnak ahhoz a lázas tempójához, a melyben él, szüntelen dolgozva, egymásra torló új meg új tervekkel foglalkozva. Mindössze tíz éve, hogy tehetsége feltűnt s máris egy életre elég munka van mögötte.

MÓRICZ ZSIGMOND CSALÁDJA KÖRÉBEN.

SZÜRET MÓRICZ ZSIGMOND LEÁNYFALUSI SZŐLLEJÉBEN.

MAGYAR ÍRÓK OTTHONUKBAN. — Jalfy Gyula félvételei.

Szilágyi Erzsébet (Jászai Mari) és László király (Beregi Oszkár). (II. felvonás.)

Gara Mária (Cs. Aczell Ilona) és Hunyady László (Odry). (III. felvonás.)

HERCEG FERENCZ 'ÁRVA LÁSZLÓ' CIMZŰ SZÍNDRÁMJA A NEMZETI SZÍNHÁZBAN. — Jály Gyula felvételei.

SZÍNHÁZ.

A szerető; Bródy Sándor színműve a Magyar Színházban. — Arva László; Herceg Ferencz tragédiája a Nemzeti Színházban.

A Dada előadása alkalmából ejtettünk szót többek között arról is, hogy Bródy Sándor erősen újságíró természetű, a zsurnaliszta és az író gyakran és könnyen összekeverednek benne s elmosódnak a határok, melyek a két-tőt elválasztják. Sohasem volt ez annyira nyilvánvaló, mint új darabjában, A szeretőben. Itt az újságíró vált úrrá az író fölött s bármennyire becsüljük is újságíró mesterességünket, ezt a győzelmet sajnálunk kell, mert nem nyer vele az újságíró és eltűnik az író. Haszna és öröme egyiknek sincs belőle. S a színházban nemcsak a szereplőket szokta utólráni a költői igazságszolgáltatás, hanem a szerzőket is: bűneik megboszulják magukat, sőt bizonyos bűnök sohasem nyernek bűnbocsánatot. Minden előzetes várakozás ellenére s ellenére annak a reklámnak, a melyet egy a napilapokban eléggé megtárgyalt hatósági intézkedés szerzett, a darab mégsem aratott sikert. Mint rendőri riportot az emberek érdeklődve olvashatták a bécsi tragédiát a herceg és a polgárlány között, a ki családva szerelmese tisztességes házassági szándékában, bosszúból leöntötte vítrióllal. A színpadon ez a história kellemtelen és ízetlen, különösen ha olyan nyersen találják fel, mint Bródy. Ennek a kitérő, sőt fényes tehetségű írónak természetrajzához tartozik az izlés bizonyos labilitása s ennek tanúsága ez az új darab. Kár is volna sokat beszélni róla, — máskülönbben értékes emberek tévedései fölött mindig jobb hallgatással el-suhanni.

Herceg Ferencz is vitt némi aktualitást a színpadra új darabjával, de ez egész másfajta asszociációkat mozgat meg az emberekben. Nem egy nagy lárával az utcára kirobbant magánügyet vonsszól a színpadra, hanem olyasvalamit, a mi mindegyikünknek mindig nagy és szent ügye: a magyarság sorsát. Azt a faközös szellemet, a mely nem akar elismerni magánál különbet s különösen a szellemi és erkölcsi fölényt nem tűri; az oligarchia gőg-jét, a mely csak Szibinyányi Jankó, a homályos eredetű parasztivadék fiát látja Hunyady Lászlóban, nem pedig a nándorféhvári hőst; a magánérdeknek, önzésnek, féltékenységeknek és hiúságoknak azt a szövevényét, a

mely közügynek igyekszik feltüntetni magát s még válságos órákban sem tud lemondani önmagáról. Herceg még egyszer összefoglalta egy képben, a mit történetírásunk és költészetünk már annyiszor összefoglalt s a nemzet szeme elé tartott. S diszkrétén, inkább sejtetőn, mint kimondva, érzetelt, hogy ma is ezekből az elemekből látja összetettnek a magyar közéletet s a mai nap forró aktualitásának középpontjában álló eseményeket és helyzeteket is ez évszázados motívumokra vezeti vissza.

Históriai felfogásában teljesen a romantikus szemlélet alapján áll oly mértékben, hogy néha szinte úgy éreztük, mintha Szigligeti Ede egy modernebb technikájú, elmésszerű dialógusú és frissebb tempójú darabjával állnánk szemben. Pedig éppen a Hunyady László témáját, illetőleg az a felfogás a legnagyobb akadálya az igazi költői feldolgozásnak s oka annak, hogy bár majd száz év óta költészetünk folytonos kísérleteket tett a téma költői megalkotására, igazi sikerre nem tudott jutni vele. Csak Arany János tudott megbirkózni a nehézséggel s ő is úgy, hogy az egész történetet az egy végjelentébe sűrítette össze s központjába V. László király tragikumát tette. A míg László királyt olyan tehetetlenül lengedező gyermeknek fogjuk fel, Hunyady Lászlót pedig olyan egyvonalú, komplikálatlan és a szenvedély erkölcsi hányattatásait nem ismerő léleknek, mint Herceg is, addig nem alakulhat a történelmi anyag igazi tragédiává. Mindkét alak teljesen cselekvéstelen, passzív, tulajdonképeni konfliktus nincs köztük, csak celszövevények ütözkönek össze körülük s a maguk minden tényleges hozzájárulása nélkül dőlnek mindketten romlásba. Nektünk az az érzésünk, hogy Herceg itt túlságosan hozzá van tapadva a történeti adatokhoz.

Mint írói teljesítmény, Herceg darabja mégis jelentékeny, talán minden eddigi színpadi alkotásánál jelentékenyebb. Mai irodalmunkból annyira hiányzik a nagy stílus, hogy még a kísérletet is nagyra vesszük, ha olyan kiváló talantum végzi, mint Herceg Ferencz. S a kísérlet művészi sem sikertelen. Képei erőteljes, kemény vonásokkal vannak meg-rajzolva; első három felvonása egészben véve igen jól van felépítve, jelenetekről jelenetekre érdekesen szöveődik a cselekvés s az alakok élesen el vannak egymástól választva, mindegyiknek megvan a maga profíljja és

perspektívája és magában véve is mindegyik érdekes és jellemző. A két párt a két antagonistá körül, Hunyady szerető, hű, becsületes katonái és a királyi intrikus, bosszúálló és ravaszul diplomatizáló udvari emberei két kibékíthetetlenül külön világot szimbolizálnak. Gara nádor kétszínű alakjában Herceg a képzetűt frázisok mögé bujkáló, nagy dolgok és eszmék iránt érzéketlen, a maga korlátolt ésszerűségében megátalkodott, hiúságánál fogva mindenüvé elvezethető politikusnak kitűnő képét rajzolta meg, Szilágyi Erzsébetben pedig szerencsésen újította meg a magyar nagyasszony tradícionális típusát. V. László alakjában, a mely csaknem modern alak a históriai környezetben, s érdekes és meglevenedő vonást mutat meg, bár érzésünk szerint nagyon is elasszonyosítja az alakot, a miben azonban az ábrázoló színésznek, Beregi Oszkárnak is nagy része van. Az egész darabban van valami pathetikus lendület, a mely fölemeli magához a nézőt. Az a búvós fölény, melylyel Herceg az egész világgal és a saját lírájával szemben szokott állani, átmelegszik a jelenetek során, az író szinte akaratlanul megmutatja élet és emberideálját s kiárasztja rá tartózkodó szívét és szeretetének melegségét. Mindenképen megérdemli a nagy sikert, a melyet aratott.

Megérdemli a színház is. Az előadás a Nemzeti Színház fényes teljesítménye. Csathó Kálmán megértő és gondos rendezői keze alatt meg-elevenedik a nagyszámú színész-személyzet minden kiválósága. Sajnos, nincs terünk valamennyi szereplő érdemét kellően kiemelni. Elsőül Jászai Mari-t kell említenünk, a kinek művészete régi fénykorát idézi vissza: az igazi magyar nagyasszony méltósága, bölcsesége, érzelmi gazdagsága és szellemi ereje van játékában. Aczell Ilona finoman és melegen játssza Gara Mária alakját, mely mint egy szenvedélyesen libegő fehér árnyék suhan át a darabon. Az utolsó felvonás nagy kitörésében a szenvedély hangjait is megszólaltatja. Kürti József az udvari bolond alakját szinte shakespearei arányokig emeli. Odry-nak nagy része van abban, hogy Hunyady László alakja mégis ki tud emelkedni a többiek közül. Somlai, Ivánfi, Molnár László, Horváth Jenő, Tasnádi Ilona mind jól megállják a helyüket. Öröm az ilyen teljes ambíciójú előadás, a melyben mindenki becsülettel adja oda tudása javát.

Schöpflin Aladár.

DIPLOMÁCZIA.

Akár csakugyan azon dolgozott, hogy megakadályozza, akár azon mesterkedett, hogy megcsinálja, az mindenesetre kétségtelen, hogy a háború súlyos krízise lett a diplomáciának. Mert az első esetben is kudarcot vallott, a másodikban is. Nem tudták megakadályozni a háború kitörését azok a diplomaták, a kiknek az volt az igyekezetük és csúfosan fölsültek vele azok, a kik a béke felrobbantásának munkáját végezték. A háború azokat is, ezeket is leterítette, mert az egészen kétségtelen, hogy az eredményt se Izvolszkij, se Delcassé, se Grey, se Sonnino nem így kalkulálták. Ma már ez urak közül egyik se siet biztosítani az igényjogosságát arra, hogy: ez az én háborúm. Az is legkevésbé, a ki a legtöbb dokumentummal és a leghitelesebb tanúkkal tudta ezt az állását beigazolni.

Ellenben mindazoknak a mozgalmaknak, a melyek a véres szerencsétlenség gyors megszüntetését követelik, benne van a programjukban a titkos diplomácia eltörlése. De mi a titkos diplomácia? Ez a meghatározás semmi esetre se jelent disztingciózt. Idáig nem volt nyílt és titkos diplomácia. De közkeletű igazságnak számított, hogy a diplomácia a hallgatás művészete. Vagy a néma, vagy pedig a beszédes hallgatás. A régi iskola egyik legnagyobb mestere, Tayllerand fogalmazta meg ez utóbbi módszer törvényét: a szó arra való, hogy eltakarjuk vele a gondolatainkat. Ennek a diplomata törvénynek a hatályon kívül helyezését néhány hét előtt a magyar miniszterelnök budai palotájában csinálta egy másik hivatásos diplomata: Czernin gróf külügyminiszter, a mivel egyet mindenesetre dokumentált. Azt, hogy a modern diplomata nem vállal közöséget a régi iskolával, mesterével, tanítósaival és eszközeivel.

A míg tehát egyrészt a titkos diplomácia megjelölés kétségteletül az egész hivatásos diplomáciára vonatkozott, másrészt az is bizonyos, hogy a titkos diplomácia eltörlésére vonatkozó kívánság a maga teljes érvényesü-

lése esetén se jelenthetné a diplomácia megszüntetését. A világháború e krízis olyan megoldást is hozhatja, a mely teljes és tökéletes esődjét és eltilését tartalmazza mindannak, a mi a régi diplomácia tartalma, formája és eszköze volt. De ez a megoldás se jelentene többet, mint ennek a mesterségnek egy gyökeres reformját, a nélkül, hogy a jelentőségét a legkisebb mértékben is csökkentené.

Ismételjük: ez a háború kitörésében, fejleményeiben és immár meglehetősen világossággal kiejelhető eredményében határozottan kudarcot jelent a hagyományos diplomata-művészetnek. De még ez a világítás se ad jogosságot vagy tartalmat annak a látszatnak, hogy ez a művészet értéktelen lett volna és a diplomatának operettbeli képviselője lett volna a leghívebb fotográfiaja. A diplomataság speciális tehetsége mindig az okosság volt és ama régi iskola mesterei is kétségteletül óriási agyvelők, ropant eszes és geniális emberek. A nagy fordulat, a mely a művészetük válsága lett, nem a diplomata egyéni képességének, hanem hivatása tartalmának revíziója. A feladatot változtatja meg, a melyet szolgálniuk kell és ezzel ugyanazokat a képességeket a hagyományostól eltérő esetleg azzal ellentétes irányban való kiérvényesülésre utalja.

Legyünk igazságosak: a bajkeverő diplomata se gyártotta a háborút egyéni gonoszságából, sem pedig olyan indítékok nélkül, a melyeknek nagyon megargumentálható, sőt minden argumentum fölött álló joguk ne lett volna a legszebb és legnagyobb jelzőkhöz. A diplomata hiúsága, becsvégya vagy diesvégya soha se lehetett más, mint az, hogy nagygyá, illetve még nagyobb tegye országja hatalmát, súlyát, tekintélyét. Nem ő tehet róla, hogy ennek a czélnek leghagyományosabb és legelmeibb eszköze a háború volt minden idők óta. A győzelem föltételeinek tudtában levő diplomata nagyon megokolhatóan érezhette nemcsak a maga becsvégya, hanem nemzete érdeke ellen való bűne is a minden valószínűség által támogatott, biztosra vehető győzelem elmulasztását. Így lett

KÜLPOLITIKÁNK MŰHELYE.

— A bécsi külügyminisztérium. —

Bécsnek egyik legszebb helyén, a Burgpalota Bellária-szárnyával szemben, kilátással a Hel-denplatz-ra, a Minoriták templomának tözsomszédságában, a híres Ballplatz-on áll a császári és királyi ház és a császári és királyi külügyminisztérium palotája. 1717-ben épült, éppen kétszáz évvel ezelőtt, könnyed barokk-stílusban s innét irányították a Habsburgok birodalmának sorsát az államkancellárok, közöttük a két legnevezetesebb: Kaunitz herceg, 1752-től 1792-ig és Metternich herceg 1809-től 1848-ig. 1887 óta pedig Ausztria-Magyarország külpolitikáját intézik ebben a palotában a kettős monarchia külügyminiszterei. Gróf Beust volt a monarchia első külügyminisztere, utána jöttek Andrássy, Haymerle, Kálnoky, Goluchowsky, Aerenthal, Berchtold, Burián és végül gróf Czernin Ottokár.

A palota főbejáratát egy hatalmas alakú portás őrzi. A kapubejáratól jobbra van a díszlépcső, a mely a külügyminiszter lakosztályához vezet. A lépcsőház barokkmennyezete értékes művészeti emlék elmúlt időkől, úgyszintén a vertvas lépcsőhácsolat, melynek minden darabja kézimunka. A nagy vaskandeláberek tőjába eredetiek, de stilszerűen beillelenek a barokk környezetbe.

A lépcsőn felhaladva előbb a nagy előszobába, majd az oszlopterembe jutunk, melynek legszebb díszje egy hatalmas faragott facsillár, az iparművészetnek igazán bámulni való rezeke. A kandalló carrarai márványból készült, jobbról is, balról is egy-egy gyönyörű női kariatiddal. A részletekben annyi finomság van, a formákban annyi báj és a kivitelben oly tökéletesség, hogy Canova mester sem alkotott volna különbet. Az oszlopok mögöl a szem a falfestéshez kalandozik: remek barokk-díszek, a melyeket azelőtt vörös selyemtapétával fődött a ház valamelyik ürnőjének modernebb ízlése, míg a mostani házgondok rá nem jött arra, hogy művész

alkotta régi lágy festés szebb is, értékesebb is a ragyogó színű gazdag selyemnél.

Az oszlopteremből a Sárge terem-be érünk, a hol ünnepi ebédek után a fekete kavat szolgálják fel s a hol dohányfüstjű közepette megeredhet a fesztelen csevegés. Az empire-stílusú bútork sárge selyemmel vannak bevonva, a falakat sárge damasztapéta fődí, a cseresznyeafaajtókon körtefából készült művészies betétek vannak, de legszebbek mégis a régi bronz kilincsek, a melyek a párisi Cluny-múzeumnak is díszére válnának. A szomszédos táncszalon csillogó fehérben és pompázó aranyzsinben díszlik. Sok fényes mulatság zajlott le ebben a teremben. Goluchowsky idejében gyakran rendeztek itt táncestélyeket, a baldachino erkélyen helyezve el a zenekart. Berchtold alatt gyermekbálok tettek élénkíté a termet. Itt folytak le rendezé-rint a nagy állami és delegacionális díszebédek is. A háború azonban megváltoztatta a terem jellegét. Most egy hosszú asztal van a közepén, körülötte harminckét szék, az asztalon egy nagy vasos könyv, mely a monarchia külkereskedelmének statisztikai adatait tartalmazza. A hol régebben mulattak, ott most komolyan dolgoznak: itt folytak le az Ausztria-Magyarország és Németország közötti gazdasági közleledést célzó tanácskozások.

A táncszalon a nagy fogadóterembe vezet, mely nem egyszer volt érdekes gyülekezések színhelye. Csak nemrégiben itten fogadta gróf Czernin a budapesti és a bécsi sajtó képviselőit, a mely alkalommal nevezetes beszédet mondott Ausztria-Magyarország békeszerződés programjáról. Ez a beszéd mintegy előszó volt ahhoz a világot átfogalmni hivatott új politikai evangéliumhoz, a melyet a külügyminiszter néhány héttel később a budapesti miniszterelnöki palotából hirdetőt a figyelő és remélő, de sajnos, még mindig szenvedésre kárthatottot emberiségnek.

A fogadóteremben három hatalmas portait vonja magára a figyelmet. A középső falon, szemben a tágas ablaksorral, a külső világosság

mesterségének épp oly fontos, mint vézes elemévé az alkalom éber figyelése és előkészítése. Ez a legnagyobb eszköz valóságos a tengelye a működésének: lehetőleg elhárítani a háborút, a mikor az esélyek kedvezőtlenek, de élni vele, mikor az alakulás a mérkőzésben diadalt ígér.

Lehet-e azt mondani, hogy ez a háború a háború esődjé? Az optimizmusunkat fékezni kell, a kívánságunkat, hogy bár így lenne, nem. A szenvedésekkel egyetlen arányban álló vigasztalás valóban az, hogy a háború, ha nem is örökre, de hosszú időre kikapcsolódik az emberiség életéből. Egy akol, egy pástör a világ ezután se lesz. A nemzetek tovább is a maguk külön életét élik. Meglesznek a saját érdekeik, a melyek útját szabadabbá kell tenni, hogy összeköttetések katasztrófái ne történjenek. Apolni kell az összhangot és csökkenteni a sürdőségeket. Diplomáciára tehát szükség lesz. Nem kisebb mértékben, mint idáig. De mikor a nemzetek és országok boldogulásának egyetlen útja a béke: a diplomácia földadata nem lehet más, mint ennek az egyetlen útnak szélessége és simává tétele. Mikor az alkalom veszedelme megszűnik, az alkalom kísérő ereje is elmúlik! Az új diplomatának ki kell küszöbölnie a számításából azt, hogy karddal is lehet nemzete számára üzletet csinálni, sőt ezzel a legnagyobbakat. Semmi se bukott meg e háborúban annyira, mint az a diplomata-ambíció vagy hiúság, a mely erre az eszközre spekulált. Amny a czélra, a mennyit ellenségeink a mi lesújtásunkra mozgósítottak, még soha semmiféle diplomata koncepczió nem támaszkodhatott. Az angol diplomácia, a mely egy világot fogott össze és egészen képtelen háborús túlerőt tudott indítani ellenünk, igazán csodát produkált. De ez a csoda is megbukott. Az entente katonai kudarcza a régi diplomácia sirtátele. Ezért kong a Lloyd George legelősebb száva is ma már olyan tompan, mint ha a föld alól jönne egy eltemetett világból, míg a Czernin gróféban vagy a Káhlmann államtitkárában az élet melegsége és ereje él.

Szőllösi Zsigmond.

teljes fényzőnében függ I. Ferencz Józsefnek egy életnagyságú arcképe, melyet Einsle Antal 1850-ben festett. Az arckép osztrák tábornoki egyenruhában ábrázolja az uralkodót. A jobb-oldali falon függ Metternich herceg képe, mely a híres kancellár élete javakorában ábrázolja. A Metternich képével szemben van Schwarzenberg Félix herceg portreitja: egy hideg katonalal, szürös szürke szemekkel. A királyi felség, a diplomata ravasz eleganciája és a katonadiplomata számító erélyessége szimbolikus képviseletre találtak a nagy fogadóterem e három képmásában.

Innét a kis ülésterembe lépünk, a hol a magyar és az osztrák közös miniszteri tanácskozások szoktak lefolyni. Egy hosszú és meghosszabbítható asztal körül tizenkét karosszék áll. Vörös selyemtapétás falakon függenek Beust, Andrássy, Kálnoky és Goluchowsky, valamint gróf Rechberg és gróf Mensdorf arcképei. Ebben a teremben tartották 1815-ben a bécsi kongresszus üléseit.

A kis ülésteremből végre a ház urának legbensőbb szentélyébe jutunk: gróf Czernin dolgozószobájába. Egy hatalmas méretűben épített, empire-stílusú redőnyajtós íróasztal foglalja el a szoba közepét. A bronzbetétekkel gazdagon díszített, politirozott díótfából készült íróasztalt minden oldalról főok özőne lepi el: az ember igazán csodálkozik, hogyan ismerheti ki magát valaki az asztalfőokoknak ilyen százsoros labirintusában. Az íróasztalon telefonok vannak; köztük egy, a mely Budapesttel van közvetlen összeköttetésben. Azután ott fekszik meg a reggeli lapok: budapestiek és bécsiek egyaránt. Érdekes, hogy a hivatalos levelepáros négyféle nyelven van nyomtatva: a magyar és német mellett francia és angol nyelvű felírás jelzi, hogy a császári és királyi külügyminiszter írja rája mondókáját. Az íróasztal mellett egy kényelmes piros színű selyem karosszék áll, a melyen I. Ferencz József szokott helyet foglalni, a mikor meglátogatta kedves miniszterét. Károly király is nem egyszer ült már benne.

A külügyminiszter különben a kettős mon-

A KÜLÜGYMINISZTER DOLGOZÓ SZOBÁJA.

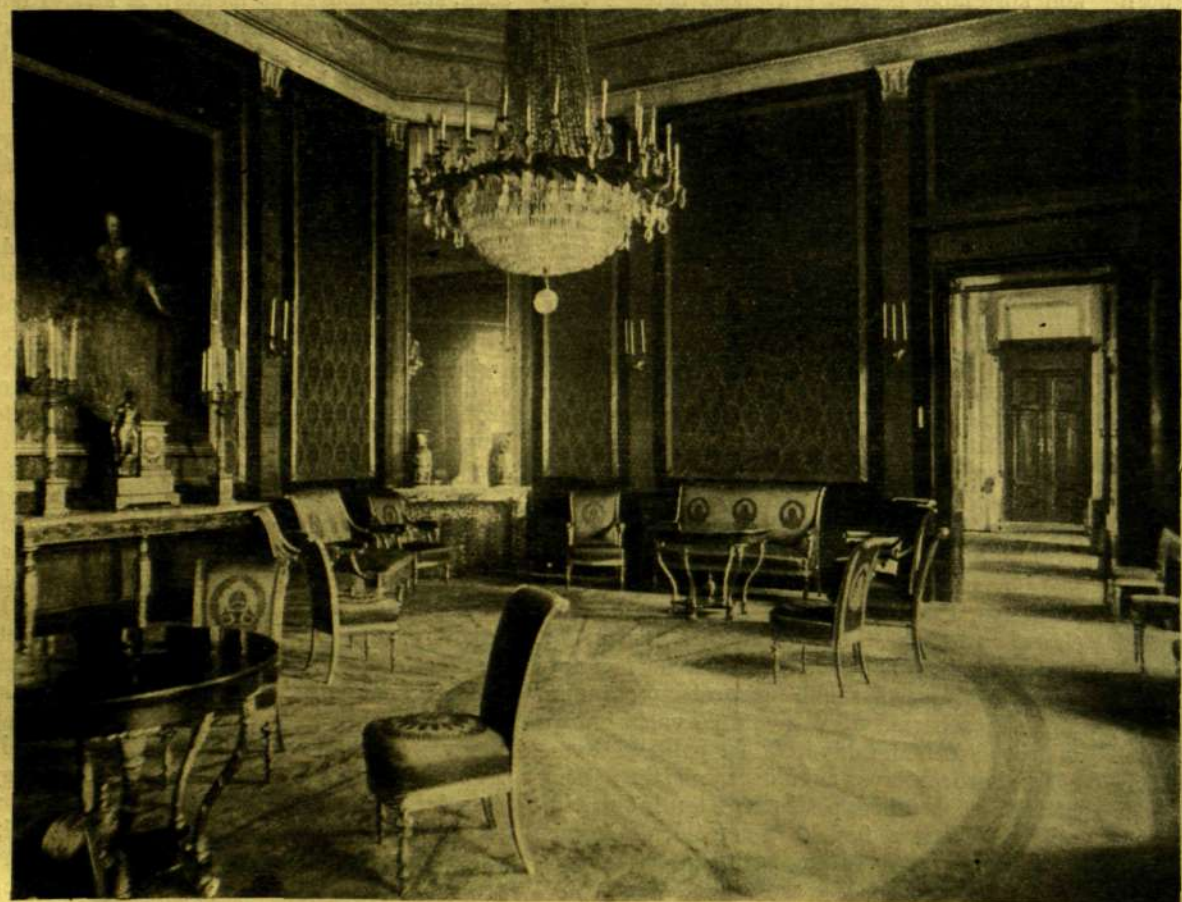
archia egyik legfoglaltabb embere. Korán kel és késő estig dolgozik. A chiffre-osztály szakadatlanul ontja be hozzá a kibetűzött táviratokat: híreket, jelentéseket, külföldi missziók referátumait. A futárok-hozta fontosabb postának elolvasása egymaga több órát igényel. E mellett a külügyminiszter nagy figyelemmel olvassa a budapesti és bécsi lapokat, valamint a külföldi sajtó tartalmáról számára készített bő kivonatot. Közbe külföldi és belföldi diplomatákat fogad, az osztályfőnökök és a sajtófőnök sorra megjelennek előtte, referálnak és utasításokat kapnak. A külügyminiszter maga is sűrűn megy audienciára a királyhoz s ő elnököl a közös miniszteri tanácskozásokon. E mellett a sok teendő mellett persze fődolog az, hogy a sokféle hivatalos fonalat szilárd kézzel összefoglalja és hogy a változó világesemények hatása alatt Ausztria és Magyarország külpolitikáját egységes irányban vezesse. Nem csuda, hogy ily körü-

mények között, főképp most háború idején, a külügyminiszterhez jutni nem könnyű dolog. Audienciára a kabinetfőnökkel kell jelentkezni, a ki vagy közli a fogadás idejét, vagy pedig sajnálatát fejezi ki a fölött, hogy a külügyminiszter elfoglaltsága miatt nem fogadhat.

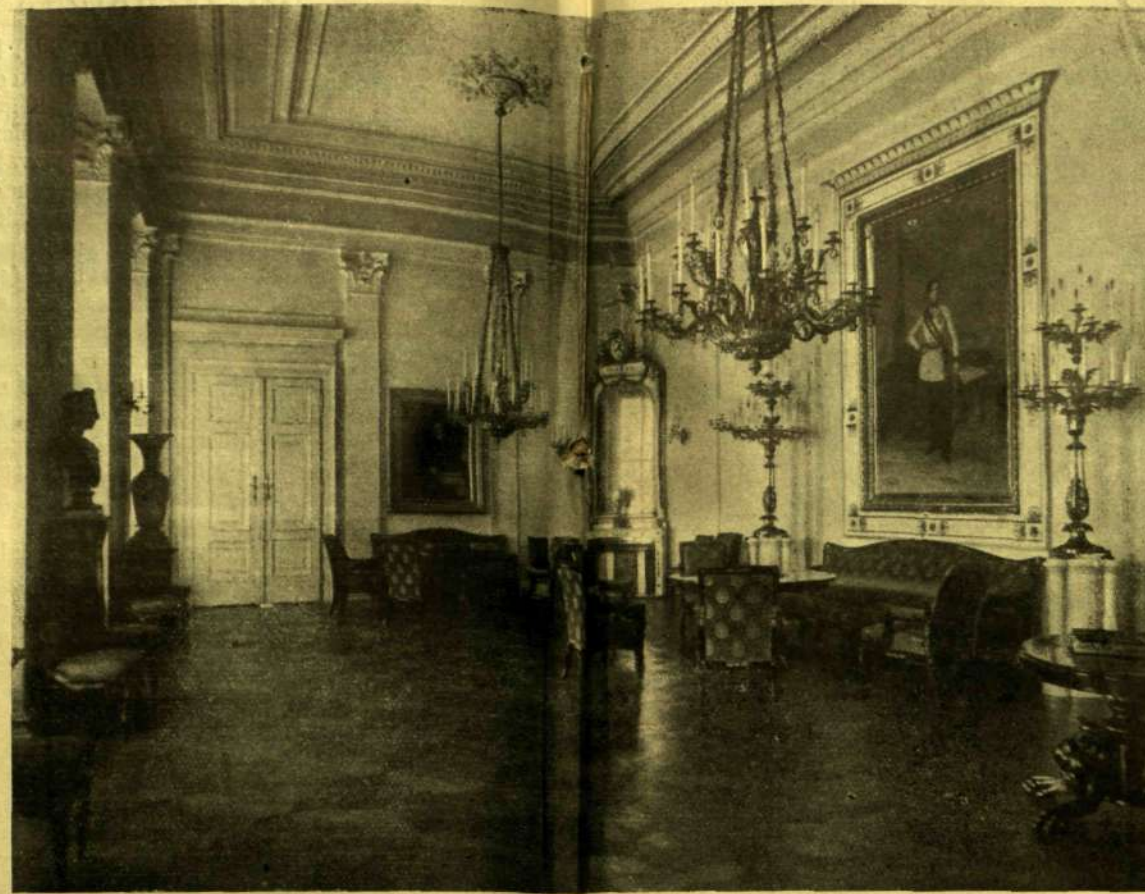
De nemcsak a miniszter dolgozik sokat, hanem a minisztérium összes osztályai is. Azok a jó idők már régen elmúltak, a mikor a külügyi szolgálattal nem járt sokkal különb tevékenység, mint egy előkelő úri klub tagságával. Valóban, alig van olyan állami hivatal, a hol éjjel-nappal olyan szakadatlan szolgálat volt a, mint a külügyminisztériumban. Egész sereg ügyosztály van: udvari osztály, politikai osztály, kereskedelem-politikai osztály, jogi osztály és egy csomó adminisztratív jellegű osztály. Mind egyik osztály élén egy főnök áll, államtitkári rangban. A miniszter helyettese az első osztályfőnök, (jelenleg magyar ember): Báró Müller

László, a ki miniszteri ranggal bír, míg a külügyminiszter maga miniszterelnöki rangban van. A magyar fogalmak szerinti elnöki osztály itt két különálló, egymástól függetlenül dolgozó osztályból áll: az iroda-igazgatóságból és a kabinetirodából. Az előbbi szerény elnevezése dacára fontos teendővel van megbízva: a minisztérium összes személyi ügyeit intézi. Az utóbbi a külügyminiszter körüli titkári teendőket végzi.

A politikai osztály a különböző külföldi országokat felölőle alosztályokra, úgynevezett referátó-okra van felosztva, melyeknek élén egy-egy politikai referens áll. Ide tartozik a sajtóosztály is, melyet jelenlegi főnöke, Wiesner Frigyes lovag udvari tanácsos teljesen reorganizált, úgy, hogy a háború alatt úgy személyzet, mint ügykör tekintetében rendkívül megnövekedett. A sajtófőnök hivatalos helyisége leg-élénkebb része a minisztériumnak: külföldi és

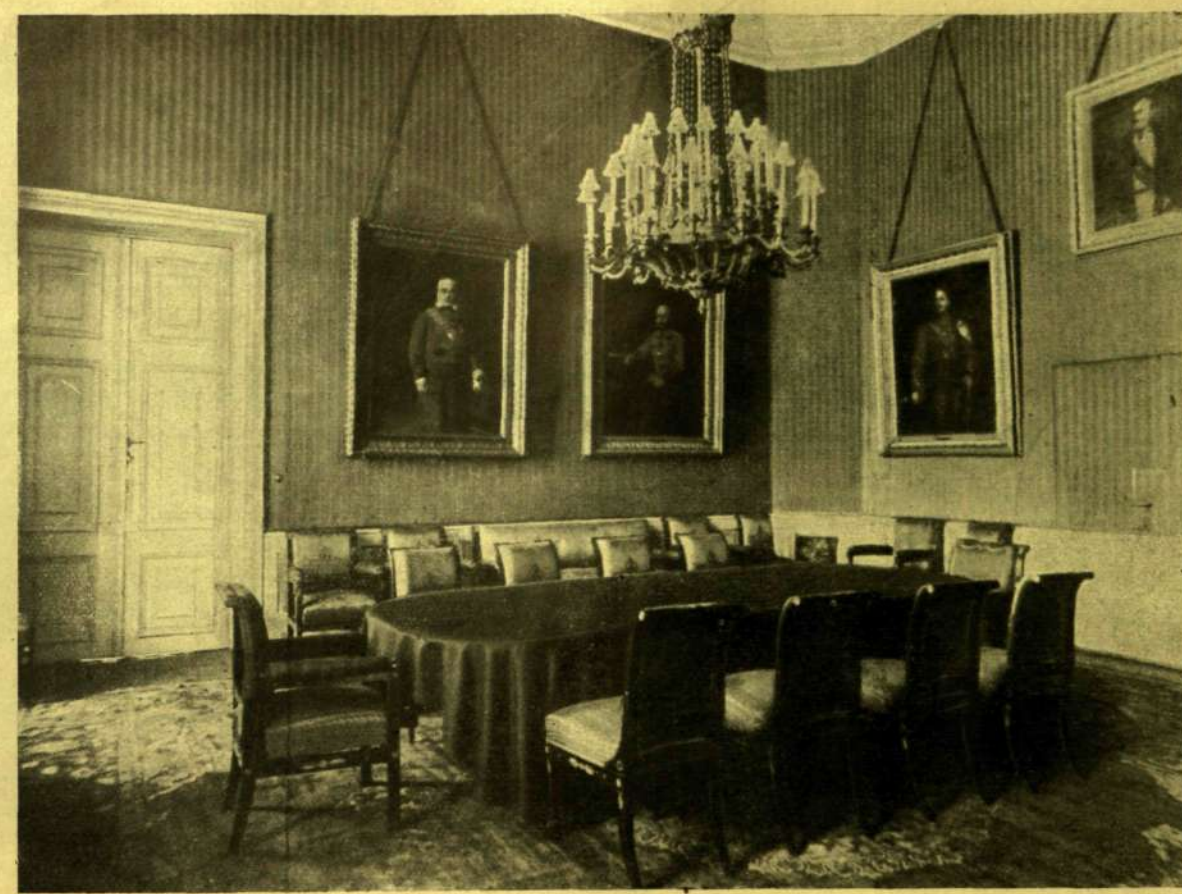
A SÁRGA-TEREM, MELY ÜNNEPI EBÉDEK UTÁN DOHÁNYZÓUL SZOLGÁL.

A FOGADÓ-TEREM. (Nagy tanács-terem.) Itt tartotta gróbermin külügyminiszter az újságírók előtt bosszót a békéről.

belföldi újságírók, államférfiak, képviselők, katonatisztek, külföldi ügyvivők szakadatlan processziója jár itt. Kétszer hetenként, hétfőn és csütörtökön este a sajtófőnök hivatalosan fogadja az újságírókat, a kikkel a külpolitika legfrissebb eseményeit érdekesen és tanulságos módon megbeszéli. A helyettes sajtófőnök Práznovsky Iván osztálytanácsos, magyar ember, a ki széleskörű tudással és lelkes ügyszeretettel látja el hivatalát. Sok egyéb teendője mellett a magyar ügyekről is referál a külügyminiszternek és kéthetenként Budapestre utazik, hogy a magyar sajtót a külpolitikai dolgokról informálja.

A kereskedelem-politikai osztály, melynek élén jelenleg dr. Grätz Gusztáv, volt magyar pénzügyminiszter áll, egyes alosztályokra van felosztva, melyek a világgazdaság különböző problémáit ölelik fel, hogy így intenzívebben lehessen fejleszteni a kettős monarchia kül-

A KIS TANÁCS-TEREM. (Itt tartották 1815-ben a bécsi kongresszust.)

kereskedelmét. Ide tartozik a konzuli osztály is. A politikai archívum-ban sok nevezetes és fontos akta aluszsa örök álmát pancélezott vasajtók mögött és Wertheim-szekerényszerű ládák mélyében. Történettudósok és írók azonban idővel az eseményeket magyarázó és megvilágító gazdag anyagot fognak találni a politikai iratok eme vasajtók őrzte kincsesbányájában.

Érdekes felemlíteni, hogy a külügyi szolgálatban, különösen Aerenthal óta, fokozatosan növekszik a magyarok száma. Az utóbbi tíz-tizenöt évben nagy számmal osztottak be fiatal magyarokat a külügyminisztériumba, a kik azóta előléptetés útján vezető állásokba kerültek. A magyar nyelv egyáltalán nagy tisztességre jutott a Ballplatzon, mert az újabb osztrák diplomáciai nemzedék mind tanul magyarul s többé-kevésbé jól beszéli a nyelvünket. A sajtóosztályban szolgál most a háború alatt londoni nagykövetségünknek volt titkára, báró Gausch volt

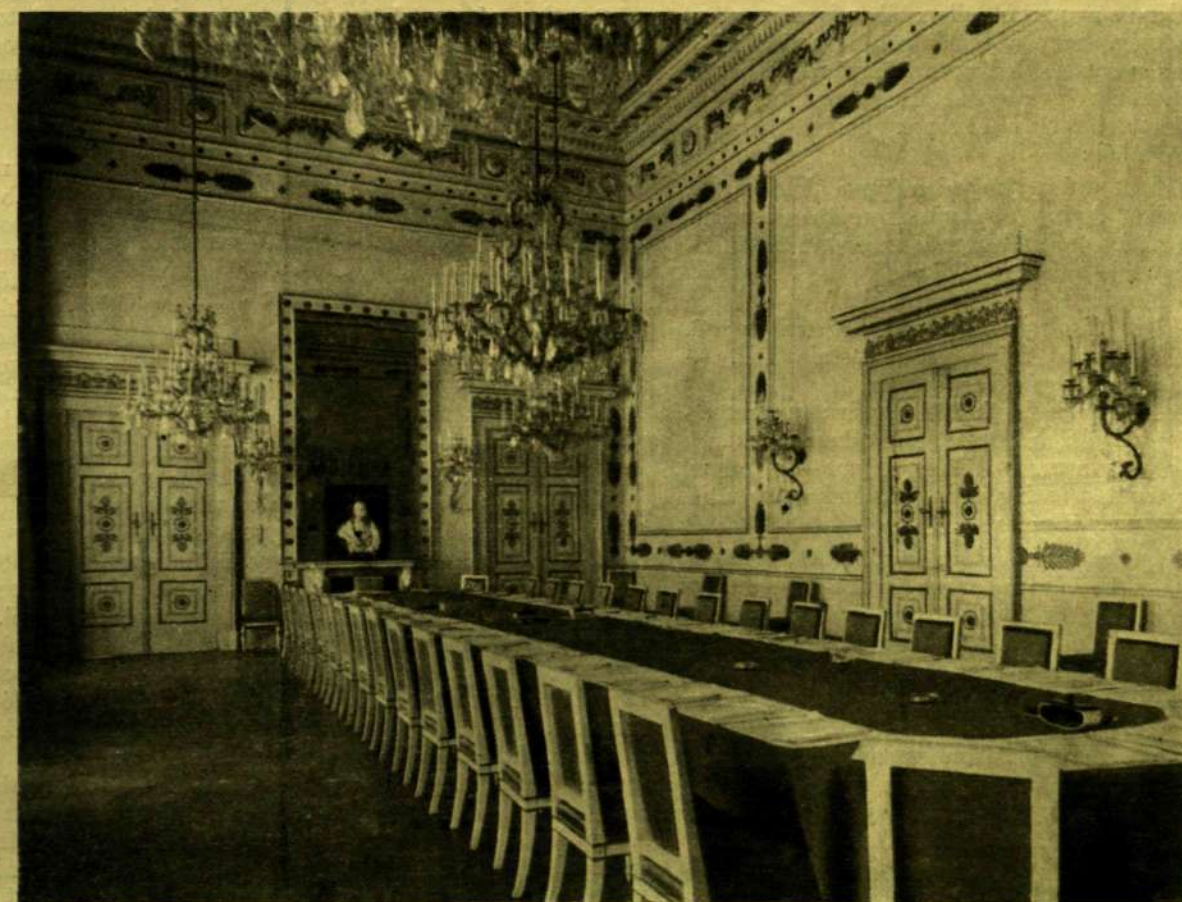
osztrák miniszterelnöknek a fia, a ki oly folyékonyan beszél magyarul, mintha a budai miniszterelnöki palotában nevelkedett volna. A konzuli kar összes tagjai, bármily nemzetiségűek is, kivétel nélkül jól beszélnek magyarul.

Az idők szelleme egyáltalán bevonult a ballplatz-i palotába. Komoly munka folyik ottan, üzletszerű rendszerességgel, mert mana pság csak ily módon lehet a kettős monarchia nagyhatalmi állását megvédeni és világraszóló gazdasági érdekeit előmozdítani. De a Ballplatz-nak a mostani tragikus időkben dicsőséges vezetőszerep is jutott: ágyúk vad dörgése, fegyverek csattogása közepett innét ment világga az a békét hirdető bátor szózat, a mely hivatva van nemzeteknek egymás ellen való gyűlöletét szeretetté változtatni és a világot új, háborút kizáró, emberséges alapokra fektetni.

Dr. Székely Béla.

A PALOTA FŐKAPUJA.

A TÁNC-TEREM. (Itt folynak a Németországgal való gazdasági tárgyalások.)

A BAINSIZZA-FENSÍK.

A DOLLÁRKIRÁLYSÁGOK TÖRTÉNETE.

AZ ELSŐ ASTORTÓL CARNEGIE ANDRÁSIG.

Elmondja BALLA MIHÁLY. (Folytatás.)

Astor János Jakab halála.

Nyolczvanéves korában Astor oly gazdag volt, hogy vagyona körülbelül tizenötöd részét tette az egész amerikai gyáripár alapítókének, melyet 1844-ben 1535 millió koronára becsültek. Életének utolsó éveit nagy fény és pompa környezetében élte le. A Broadwayn épült palotája valóságos muzeuma volt a művészet alkotásainak, melyeket nem annyira műértékük, mint inkább vételárak nagysága szerint becsült meg. Gyöngye, rosakatag öregember volt már akkor. Egykor erőteljes, közép magas alkata meghajolt, hatalmas, jellegzetes arca és mélyen ülő szemei beestek. Aztán el is betegeskedett, úgy táplálták már, mint a csecsemő gyermeket, gyapjútakaróba pólyálták s úgy rázógtatták, hogy valamiféle mozgást mégis csak tehesen. De ebben a tehetetlen és nyomorult állapotában is számotartotta még, hogy a bérlői pontosan fizetnek-e s minden nap meghallgatta igazgatójának jelentéseit. Eletrőinök egyike, Parton, a következő történetet beszéli el életének ebből a hanyatló korszakából:

«Az igazgató egy reggelen éppen akkor lépett be, mikor Astort a gyapjútakarójában csucsulgatták. Az öregember már messziről azt kiáltotta feléje a takarójából:

— Megfizette-e X-né a házbért?
— Nem fizette meg, — felelte az igazgató.
— De végre mégis csak fizetnie kell, — mondotta a szegény aggyastyan.

— Most nem fizethet, Astor úr; szerencsétlenségek érték, halasztást kell adnunk neki.
— Nem, nem, — felelte Astor — mondom, hogy fizethet és fog is fizetni. Csak nem tudja, hogyan kell banni vele.

Az igazgató elment és közölte Astor fiával, hogy az öregúr mennyire nyugtalanodik az elmaradt házbér miatt. A fiú leszámolta a kért összeget s utasította az igazgatót, hogy adja át az öregnek, mintha a hátralékos bérlőnőtől kapta volna.

— No lássa, — mondotta Astor, mikor megkapta a pénzt — nem megmondtam, hogy fizet az, ha megfelelően tud vele banni?»

1848 márczius 29-én, nyolczvanöt éves korában halt meg Astor János Jakab. Végrendelete s a százmilliósi vagyon, mely utódaira szállt, hatalmas benyomást tett az amerikai népre. Azt mondták, hogy még sohasem temettek oly gazdag embert, mint most New-Yorkban. De az ámulók áhitatos karába józanul és ride-

gen szólalt közbe Gordon Bennett, a *New-York Herald* kiadója és tulajdonosa.

«Hasábjainkon», így írt lapjának 1848 április 5-iki számában, «hiteles másolatát közöljük a század legnagyobb különlegességének, Astor János Jakab végrendeletének, ki több mint, 20 millió dollárról rendelkezik különböző első, második, harmadik és negyedik iziglen való ivadékaik javára... Ha üzletársai lettünk volna Astor János Jakabnak, mindenekelőtt szolgáltunk volna neki azzal az ötlettel, hogy tengernyi vagyonának felerésze — legalább tíz millió dollár — New-York népét illeti. Életének utolsó éveiben a vagyona New-York általános értelmisége, szorgalma, vállalkozó kedve és kereskedelme által értékének teljes felerészével gyarapodott. A farmok és háztelkek, melyeket negyven, húsz, tíz és öt évvel ezelőtt vásárolt, egyes-egyedül New-York polgárainak szorgalma következtében nőttek meg értékükben. Ezért oly világos, mint a 2×2=4, hogy vagyonának fele a közt illeti meg.»

Ő mindenestre másképp gondolkozott, mert a közszépra végrendeletének csak egy helyén gondolt, 400,000 dollárt rendelve hagyatékából az Astor-könyvtár megalapítására. Szülőhelye, Waldorf iránt már életében lerőta háláját. Amerikának s a világnak leggazdagabb embere szegényházat alapított a kis hesseni faluban. És utódai, a húszszorosára emelkedett Astor-vagyon tulajdonosai, néhány évvel ezelőtt, a vagyonalapító születésének százötvenedik évi fordulójára alkalmából, újabb 70,000 koronával gyarapították nagylelkűen Astor János Jakab alapítványát.

A második Astor.

Astor William B., az Astor-család új feje, egészen az apja fia volt. Csak nála is ridegebb és zárkózottabb. Ötvenhat éves férfi volt, mikor Astor János Jakab halála után mint főörökös átvette a családi vagyon kezelését. Nem «szegényen» jutott a nagy örökséghez, mert két évvel atyjának halála előtt már magának is volt 25 millió koronát érő magánvagyon, a mit jórészt föld- és telekspekuláció s banküzletek révén gyűjtött össze. Örökölt is harmadfélmilliót Harry nagybátyjától, a ki mézáros volt.

Nyers, hallgatag, komor és barátságatlan, tagbaszakadt, szemét összehúzó, meglehetősen kifejezéstelen nézésű embernek írják le Astor János Jakab fiát. Feljegyzik róla, hogy kopott ruhában járt, többnyire gyalog, nem másból, mint puszta zsugoriságból. Az alkalmazottait kordában tartotta. Tudott minden talpalatnyi földjéről, minden szerződéséről, minden lakójáról és minden követeléséről, melyet

akárhányszor ő maga szedett be. Az alkalmazottai egy ablakot sem vágathattak be, egy centet sem adhattak ki tudta nélkül, mert behajította rajtuk. Valóban olyan volt, mint az apja, annak a módszerét követte a víz alatt álló telkek összevásárlásával, meg abban, hogy fölösleges pénzt újabb újabb telekszerzésbe fektette. Azt szokta mondani: «Ha kiadok egy centet, azt akarom, hogy kapják vissza helyette egy másikat.»

Jövedelmeinek oroszlanrészre new-yorki házainak és telkeinek bérletéből önzöllött pénztárába. Mikor 1875-ben 89 éves korában meghalt, 700 bérháza és egyéb épülete volt New-Yorkban, azonkívül pedig még temérdek be nem épített telke és még nem is szabályozott városi belső területe. Arra, hogy a háza ne legyenek a népbetegségek állandó tenyésztői, nem is gondolt. Pedig a new-yorki és brooklynai halálesteknek jó harmadrésze azokból a járványos és fertőző betegségekből telt ki az ő idejében is, melyeknek legfőbb tenyésztői az Astorok, Rhynelanderek, Goeleteks a többiek bérháza voltak.

Astor William B. így ötszörösére emelte a vagyon, melyet atyja hagyott reá. Hagyatékát 500 millió koronára becsülték.

A százmilliótól a milliárdokig.

A mogorva multimilliomosnak két fia volt: ifjabb Astor János Jakab és Astor William. Házasságuk, különböző családi örökségek s üzleti munkásságuk révén ezek is a gazdagok nagyjai közé tartoztak már, mikor apjuk vagyona reájuk szállt: a nagyobbik rész János Jakabra, a kisebbik Williamra. Ez a harmadik Astor-nemzedék is a régi csapáson haladt és gyarapította a családi vagyon. Főképpen ifjabb János Jakab, az elsőszülött.

Az 1868-tól 1871-ig terjedő emlékezetes időszakban New-York város ügyeinek élén egy hivatalnok-klikk állt: a hírhedt Tweed-ring, mely az 1877-ben kiküldött vizsgálóbizottság jelentése szerint mintegy 45—50 millió dollárt sikkasztott el a város és New-York állam vagyonából. De azt az összeget, melylyel e visszaéléseik és visszaélésszerű telekeladásai révén károsították meg a közvagyont, némelyek 200 millió dollárra, vagyis egy milliárd koronára teszik.

A Tweed-ringgel főképp ifjabb Astor János Jakab, meg Rhynelander William C. és Goelet Péter tartott fenn élénk összeköttetést. Kaptak is vízi területet a Hudson partján négyyszög-lábanként 75 dollárjával. Oly erős közönség állott fenn e milliomosok és a bünszövetkezet közt, hogy a mikor a Tweed-ringet végre pörbe fogták, a bünszövetkezet egyik sötét alakjának, Connolly ellenőrként becsületességét oly erkölcsi

tanuk igazolják, mint ifjabb Astor János Jakab, Taylor Mózes, Schell Edward és társaik. A bü-nös hivatalnok-klikket végre mégis utólrte végezete. A szenátus vizsgálóbizottsága kiderítette tagjainak bűnösségét. Connolly 80 millió dollárnyi lopott pénzzel külföldre menekült s ott is halt meg. Tweed a börtönben halt meg, szegényen, mert nagy fekvő vagyonát, melyet a lopott pénzből harásolt össze, fölemésztették a per költségei s meggazdagodtak rajta főképp az ügyvédek, köztük Root Elihu, a most is nagy befolyású szenátor, ki Rooseveltnöksége idején az Egyesült Államok minisztere volt. A Tweed-ring visszaéléseiből igazi hasznot csak a háttérben álló gazdag férfiak húztak, New-York vezető milliomosai.

Ifjabb Astor János Jakab a milliók szerzésének egy újabb módjával is gyarapította a családi vagyon: a vasúti spekulációval. A vasútépítéshez ugyan nem értett, de atyjának helyetteseként magához váltotta a new-yorki központi vasúttársaság részvényeinek igen jelentékeny részét s mint fő részvényes, élénk tevékenységet fejtett ki e vasút nagyarányú fejlesztése körül. Hogy milyen természetű volt ez a fejlesztés, kitűnik az egykori vizsgálati iratokból, melyek megállapítják, hogy a New-Yorki Központi Vasúttársaság a különböző szövetséges parlamentek legszorgalmasabb megvesztegetőinek egyike volt. Ez a társaság 1853-tól 1867-ig kerék öt millió koronát költött az albanyi törvényhozásra, hogy «megóvja részvényeseit az ártalmas törvényhozástól.»

Az Astorok harmadik nemzedékéből kétség-telenül ifjabb János Jakab a jelentékenyebb. Öcsese, William, úgy látszik, beérte azzal, hogy a családi bérkaszányákat és telkeket kamatoztatta a hagyományos módon s vásárolt újabb telkeket és házakat a fölöslegeiből. Jól is házasodott: Schermerhorn-leányt vett feleségül, a Schermerhorn-család pedig egyike volt New-York leggazdagabb ház- és telektulajdonosainak. Mikor 1892-ben meghalt, 375 millió koronát tevő vagyon maradt utána, épen feleannyi, mint bátyja, ifjabb János Jakab után, ki 750 millió koronát hagyott egyetlen fiára Astor William Waldorfra. Az utódok pedig mindkét ágról kitaró szerencsével növelték a családi vagyon, úgy, hogy az Astorok most élő nem-

zetsége, mint említettem, 2¼ milliárd koronát egyesít kezében.

Az Astorok a huszadik században.

Max Schippel így állítja össze Myers adatainak megfelelően az Astor-dinasztia nemzetségfáját:

1. Astor János Jakab + 1848: 20 millió dollár.		4. Astor William + 1892: 75 millió dollár	
2. Astor William B. + 1875: 100 millió dollár		6. II. Astor János Jakab + 1912: 100 millió dollár	
(50)		(50)	
3. Ifj. Astor János Jakab + 1890: 150 millió dollár		7. Astor William Vincent	
5. Astor William Waldorf			

E táblázatból kitűnik, hogy a dollármilliók mily nagyságát hagyták az Astorok utódaikra s hogy az újabb Astorok a millióknak mily számával gyarapították a családi vagyon.

Az elhalt Astorok közt az utolsó II. Astor János Jakab (6.), ki az Atlanti-óceán hullámaiba veszett 1912-ben, a *Titanic* katasztrófája alkal-mával. Ez a második János Jakab az első Astor leszármazói közt, világjáró útjáról 1891-ben hazatérve, átvette a családi vagyon kezelését s 1897-ben ő építette New-York egyik nevezetességét, az Astoria-hotelt, mely utóbb a mellette épült Waldorf-hotellel, Astor William Waldorf (5.) alkotásával egyesülve, a mostani Waldorf-Astoria-Hotellel egészült ki. II. János Jakab majdnem teljes 100 millió dollárnyi (korona-értékben félmilliárdos) vagyonát a idősebbik fiára, Astor William Vincentre (7.) hagyta. Az Astor-vagyon két vezető osztályosa most Astor William Waldorf (5.) és az imént említett Astor William Vincent.

Látnivaló, hogy az Astorok milliói a család-alapító halála óta folytonos emelkedésben vannak. William B. (2.) ötszörösére emelte atyjá-nak vagyonát, s a 100 millió dollár, melyet ő hagyott örökölt fiaira (3. és 4.), tizenhat év múlva összesen 225 millióra emelkedett. S minél inkább szaporodtak az Astorok milliói is. Az a 450 millió dollár, mely most e család összes vagyonát teszi, főképpen fekvő vagyonuk értékéből ered. De nem tudja senki magukon az

Astorokon kívül, hogy mily nagy tőke áll rendelkezésükre még mindenféle részvényben és kötvényekben. S az óriási vagyon emelkedésben van. Csak ház- és telekér címén 125—150 millió korona folyik be évenként a családi pénztárba. Mondják, hogy negyedmillió korona évi fizetése van annak a boldog embernek, ki az Astor-féle birtokok központi kezelésének élén áll. A nagy bérjövédelmet részesedésüknek aránya szerint osztják szét az Astor-család tagjai közt. A fölösleget pedig újabb föld- és telekvásárlásra fordítják.

Az Astoroknak múlcincsekben gazdag, ragyogó palotái vannak New-Yorkban, csak néhány lépésnyire azoktól a túlszűlt bérkaszányaktól és nyomortanyáktól, melyek a családi jövedelem millióit szolgáltatják. Newporti és fennelifei kastélyaik is pazar fényűkről nevezetesek.

Van aztán az Astorok közt egy: William Waldorf (5.), a ki odahagyta az ősi fészket és Angliában telepedett le, megvásárolva egy hercegi kastélyt és birtokot, Clivedent, a westminsteri hercegtől. Ott él nagyúri zárkózottságban, regényeket, elbeszéléseket írva a mulandóságok s egy újságot, meg egy folyóiratot szerkesztve. Hatvankilenc éves már s 1899 óta angol alattvaló. 1882 és 1885 között, közszereplésre vágyva, az Egyesült-Államnak római felhatalmazott minisztere volt. Fia és örököse, Astor Waldorf, kijelentette, hogy ő is brit alattvaló marad. Az Astor-jövedelem egy része így meglelte csatornáját a vén Európába.

A többi föld- és telekmágnás.

Vessünk egy pillantást még azokra a dinasztia-családokra, melyek az Astorokéhoz hasonló módszerekkel földbirtokból és telekspekulációval emelkedtek az amerikai multimilliomosok közé. Róluk: a Goeletekről, a Rhinelanderekről, a Schermerhornokról, a Longworthokról, a Fieldekről és a Leiterekéről lesz szó az itt következő fejezetben.

Az Astorok után talán a Goeletek mondhatják maguknak a legnagyobb városi fekvőségeket az Egyesült-Államok területén. Csak a Manhattan-szigeten, New-Yorkban levő fekvőségeiket teljes egy milliárd koronára becsülik.

Az olvasó tudja már, hogy a Goelet-vagyon

KILÁTÁS TOLMEIN FELÉ.

KELETI GUSZTÁV.

megalapítója, Goelet Péter, ki a forradalom idején vaskereskedő volt. Az első Astornak ez a kortársa, sőt nem egy alkalommal üzletlarsa, szintén kereskedelmi hasznából, bankügyletekből és fekvő birtokainak jövedelméből vetette meg nagy vagyonának alapjait. Két fia volt: Goelet Péter P. és Róbert P. Mindketten nagy szerepet vittek a leggazdagabb és korlátlan hatalmukkal leginkább visszaélő bankok egy-némelyikében, a híres Vegyeszeti arúk bankjában is. Az előbbi fejezetek során volt már említés e bank nagyarányú vesztegetési alapjáról: Myers azt mondja rólok, hogy a mikor e bank engedélyének megszerzéséről volt szó, a Goelet-fivérek oly lelki nyugalommal vesztegették meg a törvényhozás tagjait, mintha merőben közönséges üzletről volna szó. Óriási jövedelmeket, melyeket e bank lelkiismeretlen és család üzletei révén szereztek, rendszeresen és következetesen newyorki fekvőségekben helyezte el a két Goelet testvér.

Mikor az első Astor meghalt, a Goelet testvérek már az akkori milliósok első sorába jutottak, bár vagyonuk az akkori 20 millió dolláros Astor-vagyonnak csak fele részére volt. Milliók csak 1850 és 1870 közt nőttek igazán nagyra egy óriási földterület révén, mely New-York város régebbi külterkeinek egy részét foglalta magába, utóbb, 1850 táján, a város fejlődésével értékben óriásilag megnőtt s a gazdag kedvelt városrésze, 1879 után pedig a város

egyik középpontja lett s a Broadway egyik nagy szakaszát is magába foglalta. A Goeletek valamikor 3000 koronájával vásárolták össze ezeket a telkeket, most nem adnák oda vagyonuknak ezt a részét 100 millió koronáért sem. Ok is az Astorok politikáját követik: a fekvőségeket csak összevásárolják, de ritkán vagy sohasem adják ki többé kezükből.

A két Goelet testvér közül csak az ifjabbik: Róbert P. házasodott meg. Péter P., az idősebbik, agglégény maradt és híres volt a zsugoriságáról. Sokszor lepték meg a Vegyeszeti-bankjának fényes igazgatói szobájában, hogy sajátkezűleg varrogatott a kopott kabátján, mert sajnált pénzt kiadni a ruhajavításra. Nagy jogi könyvtára volt házában egyik padláshelyiségében s maga bujta a törvénykönyveket, mert az ügyvédekől is sajnálta a pénzt. Egy tehenet tartott az istállójában, azt is maga fejte. 1879-ben halt meg 79 éves korában s néhány hónappal utóbb meghalt Róbert öccse is. Vagyonuk Róbert két fiára, Róbertre és Ogdenre szállt. Ez a két testvér körülbelül 750 millió koronára emelte a családi vagyont. Ogden halt meg előbb, Róbert utóbb, 1889-ben. Utódaik mindenesetre eltértek a második Goelet Péter hagyományos puritán szokásaitól s különösen a Goelet-hölgyek vetettek súlyt rá, hogy előkelő történelmi nevek viselőjéhez menjenek feleségül. Követte a példát Goelet May, Ogdennek leánya, ki 1908-ban egy Roxburgh herceg felesége lett.

A Rhineland-család vagyonát rendszerint 500 millió koronára becsülik, de Myers ezt a becslést nevétségesen alacsonyának mondja. A családalapító Rhineland Williamnak és Fredericknek pékboltja volt New-Yorkban vagy másfélszáz évvel ezelőtt, a forradalom idején pedig már cukorgyárosok voltak. Ekkortájt már hajókat is építettek s más üzletekbe is fogtak, aztán a newyorki telekvásárlásra vetették magukat az Astor-Goelet módszerrel s az ismert visszaélések felhasználásával. A szent-háromság-egyház révén szerezett, többszörösen tízmillió dollárt érő telkeikhez tudjuk már, mily visszaélések útján jutottak hozzák. Erdemes megemlíteni, hogy a Rhinelanderek, mint New-York város uralkodó pártjának, a hírhedt Tammany-Hallnak vezető emberei nagyon értették a módját, hogyan kell a városi kormányhatalom kihasználásával minél több városi telket harácsoljanak össze jóformán semmiért. Nélük is családi hagyomány, hogy fekvőséget, újra csak fekvőséget vásárolnak össze fölöslegeikből. Nagyúri hóbortjuk költséges, bár minden igyekezetük ellenére sem úri építkezéseiken merül ki. Súlyt vetettek rá, hogy szert tegyenek egy európai palotára is, mely nincs hamisítatlan fejedelmi és történelmi vonatkozások nélkül. Így avatták családi kéjlakká a híres Schonberg-kastélyt a Rajna mellett. Hogy mily óriási-lag gazdagok a Rhinelanderek, mutatja, hogy

ÁGAI ADOLF.

Williams, a családnak 1907-ben elhalt tagja, negyedmilliárd koronára becsült vagyon testált örökösire. (Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Bűbűl hadnagy. Galiczia sivar, piszkos, dűlt városaiban különös dolgok történhettek az orosz megszállás alatt és utána, mikor a mieink kitisztogatták a vibarvert országot az ellenségtől. Fáradt, fásult, révedező katonák, a kik a garnizon-szolgálat kietlenségében, a mindennap egytorna s a lelket őröl robotjában, idegenül, hervadó lelkekben honvágygyal, izgalmas harcok keserű emlékeivel, az élet minden szépségétől távolesve lézengtek az ismeretlen furcsa emberek, feldűlt házak között, az egyhangú tájak unalmában, — lengyel és lengyel-zsidó nők, a kiket összezárt a háború izgalma, normális életük felbomlása, a hozzájuk való férfiak távolléte, — különös találkozások estek itt, lelkeknek csodálatos összerebenései, fiatal szivekbeli hirtelen feltörő és össze-hajló lángok, a melyek ép oly hirtelen el is lo-bogtak, könnyes, forró kis tragédiák, melyeknek emlékét egy életen át, egyre szíve, egyre szí-nesebb poétikus fátvolyba takarva zárják magukba a szívek. Hány magyar katona hozta el szívében egy bájos női arcz, egy hirtelen forró csók, egy keserves zokogás emlékét, mint valami kedves exotikus virágot egy idegen tájról, a melynek hervadva is édes az illata... Egy ilyen történetet írt meg Berkes Imre hosszabbacsa novellájában, a mely most jelent meg Bűbűl hadnagy címmel. Egy dunántúli magyar hadnagy története ez egy

GÖRÖCSÖNI DÉNES.

GELLÉRI MÓR.

PAP ZOLTÁNNÉ.

ÚJ MŰVÉSZI SIREMLÉKEK A BUDAPESTI TEMETŐKÉBEN.

galicziai városkában, a Bug partján, a hol háborús életének egy rövid színterében egy gyönyörűvel és mély szomorúsággal teli szerelmet élt át egy galicziai kis lánnyal. Néhány jelenet az egész: az első véletlen találkozás, a mely mindjárt fel-zaklatja a fiatal katonának a fásult életbe bele-fáradt lelkét, az első csók, a melyben összecsap-nak a két fiatal, forró fizikum lángjai, egy kaland-os, majdnem tragikus végződő éji séta — s aztán a bánatos elválás, mikor parancs jön és a hadnagynak el kell menni más felé. A történet nagyon egyszerű és meghatóan érdekes a maga egyszerűségében, úgy támad, és úgy oszlik el, mint valami szép, szomorú ősi álom. Nagyon jól van megírva, melegen, frissen, minden fölösleg nélkül, egészen élményszerűen. A benne rejülő líra teljesen érvényesül, átítatja az egészet, kiáramlik belőle az olvasóra, — de ez a líra magától fakad a történetből, az író csak elmondja egyszerűen az eseményeket, belőlük alakulnak szemünk elé az alakok s ép ily magától értetődően, minden szentimentális szófacsarás nélkül buggyan ki a lírájuk is s az egész levegő, a melyben élnek. Ez a kis novella a legjobb, a mit eddig Berkestől olvas-tunk, igazi belső izgalom eredménye, az író minden jó tulajdonsága felfokozódik benne: elbeszéli tudása, izlése, mérték tartó ökonomiaja, szí-tuációk és milieuk festésére való képessége, disz-krét, halk érzelmessége. A legösszintébb és legjobb háborús történetek egyike, többet láttat a há-ború lelki komplikációiból, mint akárhány nagy apparátussal készült munka, pedig alig van benne szó a háborúról, csak épen hogy alakjai olyan körülmények között élnek, melyeket a háború készített a számukra. De át van élve a háború, — az író maga is járta Galiczia keserves földjét az ottani nagy harcok mozgalmas ideiben, magába szívta azt az egészen sajtóságot levegőt, a mely ott az ellenséges seregek ide-oda mozgásából, vér-let áztatott csatáerekből, a kátyus utak, rommá lőtt városok, földönfutóvá lett lakosok zürzava-rából, pihenő katonák sohajtozásából, az élet és vagyon biztonságérzésének felborulásából állott össze, kisodort mindennapi valójából mindenkit, a ki ebbe a szörnyű gomolygoba belekerült. Min-dez a sok benyomás és emlék ott van a történe-tében és története mögött, mint valami széles háttér, melyet nem látni, csak érezni, mint a hogy megráznunk valamit az azoknak a dolgoknak a hangulatából, a melyek láthatárunkon túl vannak.

A HÁBORÚ NAPJAI

Oktober 25. A nyugati harctéren Flandriában ágyútűz, a mely a houthoulti erdtől Posschaen-delig a leghevesebben pergettűző fokozódott. Az Oise-Aisne-csatorna mentén a sötétség beálltakor a tűzharcz egy csapásra nagy erőre szökött. Francia csapatok felderítő előretöréseit a németek visszaverték. Az olasz harctéren a szövetséges központi hatalmak kezdeményezésével meg-kezdődött a tizenkettedik iszóni csata. Reggel hét órakor kezdtek az ágyúk tömegei pusztító munkájukat s egy óra múlva indult támadásnak a gyalogság, viharban, esőben, hóviharban. Már délelőtt számos ponton áttörték a Rombon és Auza közti arcvonalat. Alpesi ezredek rohammal elfoglalták Flischet. Tovább délre németek az első rohammal visszaverték az ellenséget. A Wolt-schachtól nyugatra és Auzaától északra keletre emel-kező magaslatok estére a szövetségesek birtoká-ban voltak. A Bainsizza-Heiligengeist-fensik északi részében az olaszok még a leghevesebb ellenállást fejtették ki. A Monte San Gabrielén, Görzme és a Karszt-fensik helyi vállalkozások teremtették meg további harcok előfeltételeit. Estig több mint 10,000 foglyot jelentettek.

Oktober 26. A nyugati harctéren Flandriában a tűzserégi harc a houthoulti erdtől Hollebe-kéig pergettűző fokozódott. A francziák és an-golok részleges támadásai megfiúsultak. A Chemin des Dames északi lejtőjén a francziák benyomul-tak az Ailette-láplyra. A Pinon-erdő déli szélére összevont német előcsapatokat az Oise-Aisne-csatorna északi partján vonták vissza. Az erdőben beépített ágyúanyagot teljesen megmenteni nem sikerült. A harcmező többi helyén a németek vo-nalokat a Chavignon mellett s innen délre fekvő csatorna mögé helyezték át. A Chaume erdőben több mint 1200 méter szélességben a németek el-

saság Arany-ünnepére. Aranyának a magyar nép-hez való viszonyát rajzolja, azokat a jellemvo-násait, melyek közelek benne az alföldi magyar néppel s mint az egyszerű magyar ember lelki valójának tipikus megismerését mutatják, azokat a tárgyakat, motívumokat és alkotó ele-meket, a melyeket a nép mondáiból, elbeszélés-anyagából, képzeti kincséből vett. A sok helyes és részben új megfigyelést tartalmazó kis munka mint az Élmográfia-ból készült kősülő lenyomat jelent meg.

A HÁBORÚ NAPJAI

Oktober 27. A nyugati harctéren a flandriai arcvonal középső részén az ellenség új hatalmas tömegeket vetett harcba, de a siker a németeké maradt. A francziák Bixchootól északra Bulte-hoekig jutottak előre, de a németek ellentámadása visszavetette őket a tölcsermezőre. Ide-oda hullá-nzó harcok után az ellenségnek be kellett érnie néhány, kiindulási vonalához közel levő tölcservonalt. Bekelneretől a Ghellweltől délre fekvő harcvezonali terjedő elkülönített angol tá-madást, némi kezdetbeli sikere után ellentáma-dással visszaverték. Az olasz harctéren a király személyes fővezéréle alatt az olasz hadserg fő-ereje ellen intézett támadás hatalmas eredménnyel járt. A Felső-Iszonzónál a Rombon és Canin sziklavidékéin és a Monte Stolón legyőzték a terep nehézségeit és az ellenség ellenállását. Karfreitől dényugatra porosz-szleziai csapatok rohammal elfoglalták a magos Matojurt. Ugy itt, mint Tol-meintől nyugatra mindenütt olasz földön folyik a harc. A Bainsizza-fensikben az olaszok lépésről-lépésre védekeznek. Hatalmunkba kerítettük a Vrhótl délre fekvő olasz állásokat, a 652-es ma-gaslatot Vodicenél és a Monte Santót. Görzről északra az Iszonzónál állunk. A Fauti Hrib sza-kaszán a 17. magyar hadosztály rohammal elfog-lalta az ellenség első vonalát. A foglyok száma 60,000-re, a szákmányolt ágyúk száma 500-ra emelkedett.

Oktober 28. A nyugati harctéren Flandriában a tűzserégi harc a Blankartsee és a menim-yperni út között időközönként nagy heveségre fokozódott. A houthoulti erdtől dényugatra az ellenség ismételt támadott a sik betörési helyen, de nem ért el nagyobb előnyöket, mint az előző napon. A Chemin des Dameson Filantól keletre és Brayetől északnyugatra nagy francia haderők mélyen tagozott támadását a németek véresen

NAGYOTHALLÓKNAK
nékülözhetetlen a világhírű akusztik halló készülék.
DEUTSCHE AKUSTIK GESELLSCHAFT
magyarországi raktára
Budapest, VII., Akácfa-utca 4.
Telefon: József 64-07.
GLÜCK GYULA

Kinek van szeplője?
Vagy bármely más folt, bőrtisztatlanság az arczán?
Az használja teljes bizalommal
Rozsnyay Szeráj arczkenőcsét.
mely egyedül az arcz tisztatlanságát, szeplőt, mitesereket, pat-tanások eltávolítására. Használatára az arcz pár nap alatt básony-puhára és hófehérré változik. Egy kis tégely ára 80 fill., nagy tégely 150 K. Hosszúval szappan ára 1 kor. **Mappall Szeráj** krémje ára 1-20 K. Szeráj porára, s szeszporok győgygő, sebész 1-40 K. fehéj, rósa, s rpa és testtisztító.
Készítő: Rozsnyay M. gyógyszerész, Arad, Szabadság-tér 8.

Exhumálásokat
az összes európai hősi temetőkből, vala-mint a szükséges okmányok beszerzését szolid árban, anyagi kezeség mellett eszközölünk
Szendé és Szabó ezelőtt **Gebauer Károly r.t.**
exhumálási vállalat, Budapest, Károly király-út 4.
Elsőrendű szakintézet. — Telefon 51-02.

ÖREG HAMIS FOGAKAT
törtött is veszek darabját 1 K-ért, aranyat, ezüstöt, régiségeket, butort és mindenféle tárgyakat. Wyszehrod, VIII., Tisza Kálmán-tér 13. — Levelező-lapra jövek.

Margit-Crème
a főrangú hölgyek kedvenc szépítő szere, az egész világon el van terjedve. Páratlan hatása szerencsés összehatásban rejlik, a bőr azonnal felveszi és ki-váló hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mi-ve a Margit-crème-t utánozzák és hamisítják, tessék eredeti védjeggyel ellátott dobozt elfogadni, mert csak ilyen készítményért vállalt a készítő mindennemű felelősséget. A Margit-crème ártalmatlan, szírtalan vegytiszta készítmény, amely a külföldön nagy fel-tűnést keltett. Ára kis tégely 2 K, nagy tégely 4 K.
Margit-szappan 5 — kor. Margit-powder 1-50 kor.
Gyártja Földes Kelemen laboratoriuma Aradon.
Kapható minden gyógyszertárban, illatszert- s drága-üzletben
használatok, törötteket kész-péztért vesz.
Wagner Hangszerkirály
Budapest, József-körút 15. sz.

Ismeri ön már
a 100-as
CSALÁDI
FEDÁK
CIPŐKRÉMET
üvegtégelyben

CSALÁDI Fedák
cipő krém

Egy üvegtégely a legnagyobb háztartásban is egy hónapra elegendő.
Mindenütt kapható.
Tekintve a szállítási körüli nehézségeket, figyel-meztetni óhajtom a t. fogyasztó közönséget, hogy őszi és téli szükségletét már most be-szerezni sziveskedjék.
VADÁSZ ZSIGMOND UTÓDA
Budapest, V., Báivány-utca 15. sz.

CSULÁROK legmodernebb kivitelben, óriási választékban, kézpénz vagy törles-zéses kölcsönű ellenében. — **Gázfűtőkályhák, gázzradiátorok, gáztűzhelyek, gáztűzhelyek, gáztűzhelyek, gáztűzhelyek.**

visszaverték. Az olasz harczterén úgy a Karszt-fensíkon, mint a görzi szakaszon támadásba mentünk át s az olaszok sehol sem tudtak helyt állani. A déli szárnyon előcsapatok elfoglalták Monfalconét. Gradiškától fölfelé Mocsári őrnagy közlegény 11. vadászszázalója élén az első Isonzohídon átkelt a jobb partra és elragadta a Monte Fortint. Görz várára a károlyvárosi 96. gyalogezred ostromát kitűzték lobogókat s a várostól nyugatra átkeltek az Isonzón és megmászta a Podgora-magaslatot. A Bainsizza-heiligensteini fennsík a Monte Kukkal harczvonalunk mögött fekszik. Plavánál kikényszerítették a folyón való átkelést. Cividale a németek kezén van s szövetségeseink előtt megnyitott az út a velencei sikságra. Az aostai herceg és Capello tábornok megvert hadseregei eddig 80,000 embert veszítettek, a szákmányolt ágyúk száma legalább 600.

Oktober 29. A nyugati harczterén Flandriában az Yser mentén, különösen Dixmuidennél volt a tűz éjjel nagy erősségű. Boesinghe-Stadennél a németek védőtüzében összeomlott az angol támadás. A Chemin des Damesnál Braye mellett a németek két francia támadást kényszerítettek visszavonulásra. Az olasz harczterén tegnap, az ötödik esztendő óta már visszafoglaltuk az egész területet, melyet az ellenség tizenegy véres csatában kicsikart tőlünk. A Karszt-fensíkon a Monte San Michelét elfoglalva az Isonzói győzelem után először ostromoltuk a megáradt folyón. Görzöt utcai harczban megtisztítottuk az ellenségtől, a Podgorát késő este rohammal elfoglaltuk. Oslavijánál, a Monte Salvatinón és a Coroda-magaslaton időnkint heves harczok. Az olaszok minden ellenállása hiába volt s üldözésük közben Cormonsen és Monte Quarinón túl jutottunk. Csapatunk és német csapatok Udine előtt állanak. Cividale-től északnyugatra is gyorsan nyomulunk előre. Az olaszok karinthiai arcvonalai is megindultak. Csapatunk elragadták az ellenségtől a Tarvistól délnyugatra, a Pontafel mellett, a Plöcken-vidéken és a Nagy Palon két és fél év alatt kiépített határvédelmi sáncokat és a szákmányt egyelőre össze sem lehet számítani. A mit itt most szákmányoltunk, az messze túlhaladja az 1915. évi galicziai és lengyelországi offenzíva eredményeit.

Oktober 30. A nyugati harczterén Flandriában Dixmuidennél élénk tüzevékenység. A Chemin des Dameson Braye két oldalán s a hegyi front többi részein is hatalmas erőre fokozódott a tüzevékenység. Az olasz harczterén offenzívánk által

teremtett helyzet egész a Tagliamento felső folyásáig érezhető hatását, a hol karinthiai hadseregünk minden ellenállást leküzdve gyorsan tért nyer dél és nyugat felé a velencei területen. A genovai megerősített táboron már 28-án délben áttörtük az első rést, a mikor elfoglaltuk a Monte Lonzon levő páncélművet. Balov tábornok szövetséges csapatai elfoglalták Udinet. Odább délre üldöző csapatainktól szorongatva a megvert ellenség rendetlen tömegei a Tagliamento megdugadt alsó folyása felé hőkölőgöngyök. A frontunk mögötti tereket a hosszú fogoly-csapatok és a hadi szákmány olyanná teszik, mint valami olasz tábor.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: **PRINTÉR KÁROLY**, 89 éves korában Dunaföldváron. — Medvezei és kisbistereraci **MEDVECEKY EDE**, székes-káptalan nagyprépostja, apostoli protonotárius, 82 éves korában Kassán. — **FEKETE LÁSZLÓ**, volt országgyűlési képviselő, 65 éves korában Mezőkövesden. — **DR. SCHARTNER SÁNDOR**, az aradi törvényszék elnöke, 52 éves korában, Aradon. — **MIKOVÉNYI ZSIGMOND**, öblenőr, Dósgyőrött. — **CSENY KÁLMÁN**, a dombóvári takarékpénztár r. t. igazgatósági tagja és főkönyvelője, 84 éves korában, Dombóváron.

ÖZV. VIZIÁN ADÁMNÉ, szül. revendővi Kaas Irma báróné, 71 éves korában, Budapest. — **ÖZV. ID. FÜLEKI KOVÁCS MIHÁLYNÉ**, szül. Szigeti Julianna, turkevei nyug. református tanító özvegye, 71 éves korában, Debreczenben. — **ÖZV. WÉBER RAIMONDNÉ**, szül. Stingi Amália, 54 éves korában, Budapest. — **MÉSZÁR BENEDEKNÉ**, szül. Markovich Irma, 51 éves korában, Budepsten. — **ÖZV. JÁRMAY GYULÁNÉ**, szül. krutsai és nádői Krutsay Irén, 50 éves korában, Budapest. — **SZELINGA GYÖRGYNÉ**, szül. bottalvai Both Anna, 48 éves korában, Segesváron. — **RÓZSAHEGYI IDŐS**, dr. **DERÉANO ISTVÁNNÉ**, szül. lipótszentandrászi Andreánszky Etelka, Buda-pesten.

Szerkesztői üzenetek.

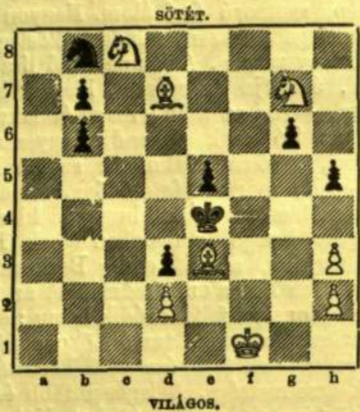
Az asszony és a férfi. Brutális szenvedélyt akart rajzolni, de csak vázolt írodalmi clichét ad. **Merész távlatok októvári.** Nem látjuk benne a merész távlatokat, inkább csak bombasztokat és szavakat. **A gesztenyefasorban.** Az idej különösen szép, melan-cholikusn lágy ősz, szebb verset érdemelne.

EGYVELEG.

Ráfizetés nélkül kaphat megunt és törött lemezeli helyett újakat Wagner a „Hangszer-Király” ezrednél a világhírű „Favorit” hanglémez- és beszélőgyárát felárulástól (Budapest, József-körút 15.). Kérjen a saját érdekében bővebb felvilágosítást és lemez-katalógust.

SAKKJÁTEK.

3076. Oumpe J. Münchengrätzben.

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A „Vasárnapi Ujság” 40-dik számában megjelent képtalány megfejtése: Isten áldja meg a magyart Tarison neve, míg e föld tart.

Felolós szerkesztő: Holtsy Pál.

Szerkesztőiroda: Budapest, IV. Vármegyecz. utca 11. Lapkiadó tulajdonos Franklin-Társulat IV., Egyetem-utca 4.

Szöllőoltványok 2-3 éves gyökerez. pótlásra kiválóan alkalmas, továbbá európai sima és gyökerez. Delaware és más direkt-termő sima és gyökerez szőlővesszők, dísz- és gyümölcsfák a legjobb minőségben olcsó árban beszerezhetők.

SZÜCS RESZVÉNYTÁRSASÁG SZŐLLŐTELEPEN BIHARDIÓSZEG. * Árjegyzék ingyen.

HAJSZÁLAKAT

arc, mell és karon legrovidebb idő alatt seb és utónyom nélkül villanyággal lehet végleg kiirtani Dr. Maczner módja szerint. E kezele- réssel kímélőleg intéztem van jósejtű. Azért intézetben is kapható azor, mely percek alatt eltávolítja az arc hajjakat, nem végleg, de hosszabb időre. — Szépség szappo, szemölcs, mitesszer, pattanás eltávolítás. Arcmasszsage jutányos bértelben. A kozmetika legújabb vívmánya az Emali borogatóvíz, mely 14 nap alatt a legnagyobb elhanyagolt bőrt újból fiatalítja kímélve. Hajszálkötő, kebelkrém, zabérrítő krém, szappan, puder minden szaliban. Kurá- hoz szerelék utánvétel díszkötés hulladék. Levélkötő válassz. — Tanítványok felvételnek. — Telefon 156-99.

GÁOG ARANKA kozmetikai intézete, Budapest, IV., Mehmed szultán-út 13. V. osztály.

Hűvösvölgyi Park-szanatorium

klimatikus, physikalik és diétás gyógyintézet. Bpest, I., Hűvösvölgy-út 78. Villamos megálló. T. 145-90 és 75-35. Ajánlatos bel-, ideg- és szívbetegeknek, üdülőknél és rekonzalio- cioneknek. Mesterfogó kúrák, Hűvösvölgy. Egész éven át nyitva.

ÓRÁK kiváló pontosságú szabályozva 10 évi jóállás mellett.

ÉKSZEREK divatos és izlées kivitelben.

EVŐESZKÖZÖK ezüst és alpacasüvelből.

EZÜSTNEMŰEK

DISZTÁRGYAK szigorúan szabott jutányos árakon kész- pész és előnyös részletfizetési fel- tételek mellett beszerezhetők

BRAUSWETTER JÁNOS

OHROMOMETER és MŰRŐRÁSNÁL Alapítványt Számos ki- 1847-ben. — Szent- 2000 ezer — ismerő levél. Legújabb díszes nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

HAJELTÁVOLÍTÓ SZER!

Raviasnt eltávolító hőkölő arczról, karjáról minden kellemetlen azórtézt. Fújálomment. Azonnal látható hatás. Orvosilag ajánlja. Vidékre utatitással. Szétküldés díszkötésben.

„Kebelkrém” a kebelt fejleszt, keménynyó és üdévő teszi. Arczhámiasztó és krémek. — Kétféle arczfelhőrtőkrém.

BOTTÁR REGINA kozmetikai intézete. Budapest, Erzsébet-körút 34. sz.

MATTONI-FEE - GIESSHÜBLER természetes égvényes SAVANYÚVIZ.

10 darab „PAX”-tablettával (60 fillér) **10 darab tojást takarít meg!**

Okos háziasszony használja. * Ügyes kereskedő árusítja. 10 darabos mintaküldeményt 1. — K-ért bérmentve küldünk. 140 tubus K 60 bérmentve. — Feliról szép reklámok ingyen.

PAX művek Budapest. Képviseletet felvesszünk. **VII. Rákóczi-út 24. sz.** Telefon: József 28-05.

A cs. és kir. 23. gyalogezred

1060 harctári kép és rajz 300 aranygramm uralo- 100 arctékes cikk és vers 4000, hadvezérelési és A világháború első arctékeléséről. A szű- 100 évében kitünt. mos díszes kiállítás- tett és elezett 23-as Székeskereskedő csoportképen több képek írásban és KUN JÓZSEF JENŐ mint 2000 arcedbéli képen megörökítve. tart. 1000 arcté. arctépe található. **Ára 20 kor.** Megrendelhető a Képes Hadjárásnál, Tábori posta 622.

Alapítva **Haltenberger Béla Kassa** 1810-ben. ruhafestés, vegytisztítás, gallértisztítás. **A GYÁR TELJES ÜZEMBEN VAN.** Gyászcsesetben ruhafestés feketére és egyen- ruhák tisztítása soronkívül.

Használhatatlan FOGSOROKAT

film és ezüsttörmelékeket, higanyt, ezüst- papírulladékokat, zálogozódulákat veszek:

Gross Antal, Budapest, VIII., József-körút 23.

LOHR MARIA (KRONFUSZ)

A főváros első és legregőbb csipke- rőszelgető, vegytisztító és kalimafestő gyárjntézeté.

Gyár és VIII. Baross-ut. 85. A főváros első és legregőbb csipke- rőszelgető, vegytisztító és kalimafestő gyárjntézeté.

Fiókok: II. Fő-ut. 27. IV. Eke-ut. 6. Kece- keméti-ut. 14. V. Harmad-ut. 4. VI. Teréz- krt. 39. Andrássy-ut. 16. VIII. József-krt. 2. Telefon: Józsa. 2-37

BERZEVICZY ALBERT ÚJ KÖNYVE:

AZ ÓRIÁS ÉS EGYÉB ELBESZÉLÉSEK

Ára 5 korona

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

* KAPHATÓ MINDEN KÖNYV- KERESKEDÉSBN.

A TURANIZMUS BIBLIÁJA

ZEMPLÉNI ÁRPÁD KÖNYVE:

TURÁNI DALOK

MONDAI ÉS TÖRTÉNETI ÉNEKEK ÉS POLITIKAI KÖLTEMENYEK.

Ára 5 korona.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSBN.

Vadászsportot űzők

akár itthon, akár a fronton vannak — figyelmébe ajánljuk a

„NIMRÓD” KÉPES VADÁSZUJSÁG-ot

Állandó melléklete:

„A vadászeb”

című egyedüli magyar nyelvű ebtennyészési szaklap.

Mindkét lap gyönyörűen illusztrálva.

Előfizetési ár mindkét lapra: egész évre 16 kor., félfévre 8 kor., negyed- évre 4.— K, egyes szám ára 50 fillér.

Tessék mutatványszámot kérni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Buda- pest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz. (Franklin-Társulat.)

MOLNÁR FERENCZ ÚJ KÖNYVE:

AZ ÓRIÁS ÉS EGYÉB ELBESZÉLÉSEK

Ára 5 korona

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

* KAPHATÓ MINDEN KÖNYV- KERESKEDÉSBN.

IBSEN KLASSZIKUS DRÁMAI KÖLTEMÉNYE:

PEER GYNT

FORDITOTTA SEBESTYÉN KÁROLY

Megjelent a MAGYAR KÖNYVTÁR-ban (871-874. szám.)

Ára 1 kor. 44 fillér.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSBN.

RENDELÉS NÉL SZIVESKEDJÉK LAPUNKRA HIVATKOZNI

Új könyv

CHOLNOKY JENŐ, a kiváló magyar földrajzi írótól:

FÖLD ÉS NÉPEI

Népszerű földrajzi kézikönyv

I. kötet

AMERIKA

Két színes térképpel, 32 melléklettel és 430. a szöveg közé nyomott képpel

Ára 24 korona

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben.

Őrizzük meg hősi halált halt kedveseink emlékét!

A világháború majd minden csa- ládból kiragad egy-egy kedves hozzátartozót, kinek emlékét szí- vünkbe zárva, feledni nem tudjuk. Ezeknek a dicső halált halt hő- seinknek emlékét megörökítendő, igen díszes, szép kivitelű fény- képtartó keretet, (fekete moiret alapon, ezüst nyomással) melybe hősi halált halt kedveseink arcz- képét elhelyezhetjük, egy leve- lezőlapon történő megrendelésre bérmentve küld

Méhner Vilmos kiadóhivatala, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Ára 2 korona.

Bájos és üde

csak az a nő lehet, a kinek — akárcsak a napi mosdás, fésül- ködés — életszükséglete a

DIANA ARCKRÉM és **DIANA PUDER**

mindennapos használata.

Próbadoz vagy tégely — 1.— korona. Nagy — — — — — 2.50

Mindenütt kapható! ♦♦♦♦♦

Lakástakarító!

DITRICHSTEIN

Telefon 14-59.

Őrizzük meg hősi halált halt kedveseink emlékét!

A világháború majd minden csa- ládból kiragad egy-egy kedves hozzátartozót, kinek emlékét szí- vünkbe zárva, feledni nem tudjuk. Ezeknek a dicső halált halt hő- seinknek emlékét megörökítendő, igen díszes, szép kivitelű fény- képtartó keretet, (fekete moiret alapon, ezüst nyomással) melybe hősi halált halt kedveseink arcz- képét elhelyezhetjük, egy leve- lezőlapon történő megrendelésre bérmentve küld

Méhner Vilmos kiadóhivatala, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Ára 2 korona.

A kövér nő élete kinlódás!

Kigyonyolják, kikacsagják, örökös tréfa tárgya! Minden ember utánaforog, nem tud öltözködni, vendéglőben, kávéházban két székot kínál nekik. Egyszerű élet módját nem zavaró kúra segítségével igen rövid időn belül karcsúvá lesz a legkövérebb nő vagy férf. Csak 1 doboz MAIGRIN használjon és meglepi környezetét. — Egy kurához való doboz MAIGRIN ára K 6.—. Készíti Palmier G. m. b. H. Berlin. Főraktár: Török József gyógyszerész, Budapest, Király-utca 12.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet
 Budapest, IV. ker., Sütő-utca 2. szám, félemelet. (Deák-tér mellett.)

Hangjegykölcsönzőnk feloleli a komoly és könnyebb zenefajokat, melyek az ujdonságokkal folyton kiegészítettek.

Előfizetés: 3 óra 15— K, 6 óra 28— K, 12 óra 52— K.

Az előfizetés beérkezéssel megküldjük kimerítő jegyzékünket. Biztosíték 10 K, mely az előfizetés megszűnésekor visszaadjatik.

Folyton Ujdonságok. Országos Hangjegykölcsönző Intézet
 Budapest, IV., Sütő-utca 2. félem. (Deák-tér mellett)

Uj könyvek

A Franklin-Társulat kiadásai:

Kultura és Tudomány
 új kötete

Geréb József:

A római kultura legjelentősebb vonásai

Ára kötvé 2 korona 80 fillér.

Olcsó Könyvtár
 Alapította Gyulai Pál, szerkeszti Heinrich Gusztáv
 1867—1869.

Tolsztoj Leó:

Szergij atya

Fordította Trócsányi Zoltán.

Ára 90 fillér.

A Magyar Jogászegetlet Könyvkiadó Vállalata
 VIII. évfolyam. (1917.) I. kötet

Almási Antal dr.:

A háború hatása a magánjogra

Ára 7 korona.

Polgári életpályák

Tanácsadó rokkant tisztak számára

Irták többen

Előszóval ellátta Jankovich Béla dr.

Ára 3 korona.

Kaphatók:
LAMPÉL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
 Budapest, VI., Andrásy-út 21. sz. és minden könyvkereskedésben.

Udvariasan kérem!

Küldje el használt, lejátszott ócska gramofonlemezeit

WÁGNER
 «HANGSZER-KIRÁLY»-nak,
 a világhírt «Favorit» hanglemez- és beszélőgépgyár főraktárába

Budapest, VIII., József-körút 15. sz.
Fiókküzet: IX., Ráday-utca 18. sz.

Most még kaphat a törött gramofonlemezeiért pénzt vagy új hanglemezeket, a meddig az anyagihiány tart. Hangszer- és lemezárjegyzék 30 filléres bélyeg ellenében. — Beszélőgépek 150 koronától 1000 koronáig. — Vigyázzon a «Wagner» névre és a 15-ös számra, hogy máshoz be ne tévedjen!

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten (IV., Egyetem-utca 4.)

MEGJELENT

A VILÁGHÁBORU

Vezérfonal iskolai tanításokhoz és tájékoztató a nagyközönség számára.

A Magyar Paedagogiai Társaság megbízásából szerkesztette

dr. IMRE SÁNDOR
 az állami polgárisk. tanítóképzőintézet tanára, egyetemi magántanár.

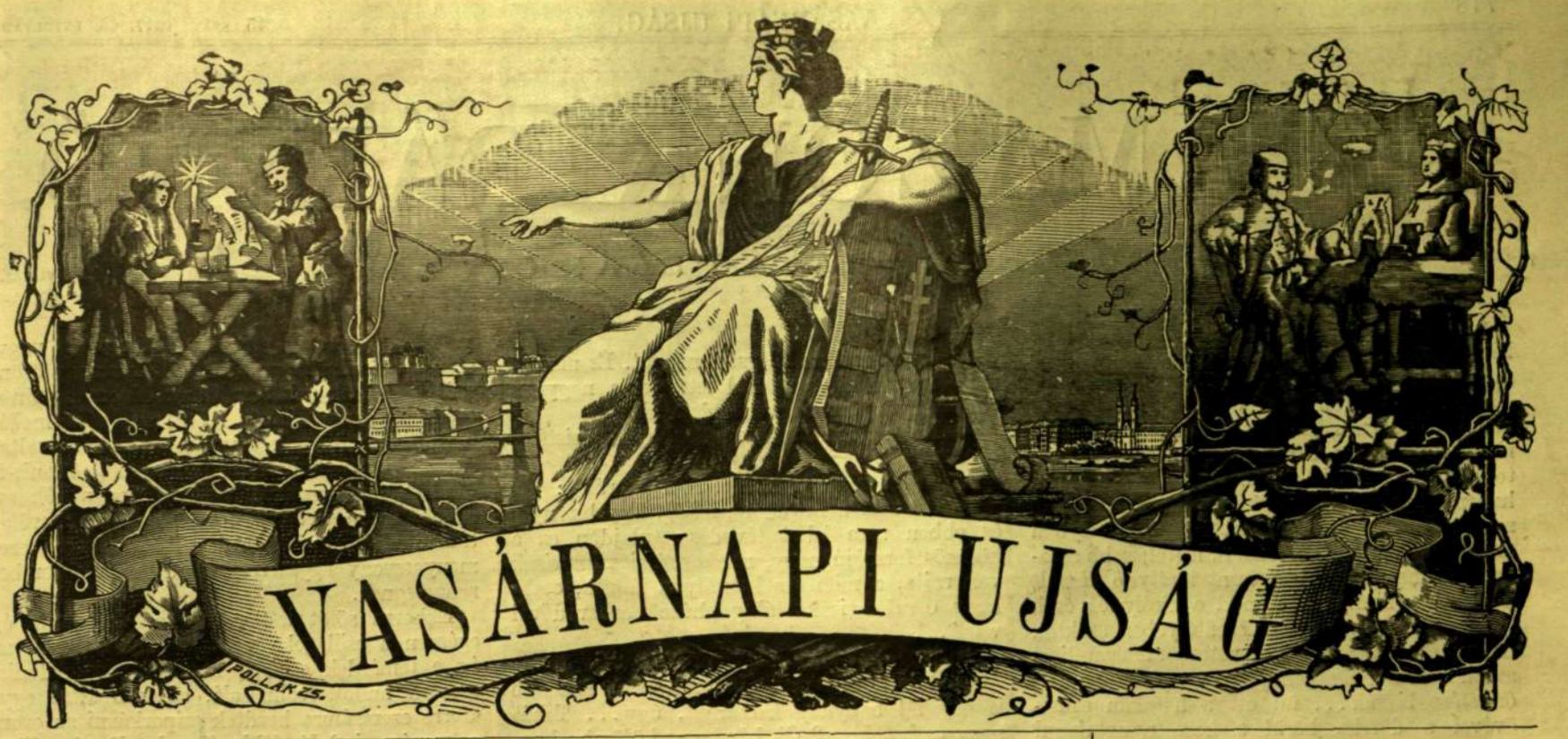
A vallás- és közoktatásügyi miniszter támogatásával.

Nagy 8-ad rétt, 248 lap.

Ára 8 korona.

E kötet Angyal Dávid egyetemi tanár, Balanyi György főgimn. tanár, Kemény Ferenc reálisk. igazgató, Littke Aurél pedag. tanár, Márki Sándor egyetemi tanár, Pilch Jenő honvédelezredes, Rácz Gyula a f.öv. Statisztikai Hivatal titkára és a szerkesztő tollából a következő háborús kérdésekről nyújt összefoglalást: a háború világtörténelmi előzményei, a hadi események (számos ábrával), az ország belső története a háború alatt, a hadviselő államok földrajza, a háború és a gazdasági élet, a közművelődés, a társadalmi mozgalmak, a közegészségügy és a háború, a közérkölettség és a háború, elmékedések a jövőről; befejezésül: szempontok a háborús kérdések iskolai feldolgozására.

Kapható:
Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
 Budapest, VI., Andrásy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

VASÁRNAPI UJSÁG

45. SZ. 1917. (64. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ: **HOITSY PÁL.**

BUDAPEST, NOVEMBER 11.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11.	Egyes szám ára 60 fillér.	Előfizetési feltételek: Egészévre — 30.— korona. Félévre — 15.— korona. Negyedévenként 1 koronával több. Negyedévre — 7.50 korona.	A «Világháború»-val együtt előfizetésre a postailag meg-határozott viteldij is csatolandó.
---	---------------------------	--	--

ELŐRETÖRÉSÜNK: MUNICIÓ ELŐRE SZÁLLÍTÁSA AZ OSZTRÁK-MAGYAR CSAPATOKHOZ.